

בעזרת השם יתברך

קונטרס

לשון קדשו

דברות קודש של כ"ק מרן אדמו"ר רבן של ישראל

רבינו יואל טייטלבוים זללה"ה

אבדק"ק סאטמאר יע"א

וגאב"ד עיה"ק ירושלים תובב"א

סעודה שלישית פרשת

קרח תשב"ז (חלק א)

בענין נסיונות הומן והתקופה, לאחר מלחמת הציונים

וכי מפשים היו, אלא הם חטאו על נפשותם

- דברי הרמב"ן בענין פלגש בגבעה • במדרש: לשעבר היו מקלסין על הנאולה ועכשיו על התמורה. הקילום על ניאון ה' גורם "להחליף" גאולה האמיתית לגאולה של שקר • מה שהציונים כבשו את מקום המקדש זה צרה גדולה וחילול ה' • בענין האומרים שנעשה התעוררות תשובה ע"י נצחונם • בזמן כת ש"ץ עשו תשובה גדולה וסיגופים נוראים, אבל חכמי ישראל הבינו שהוא נגד התורה • הציונים קרבות יחפצו. • במהרש"א: לולי הבריונים שלחמו נגד האומות, לא היה נחרב המקדש • יערות דבש: צאנף מיד גוזזים • מְשַׁל על הציונים מן ראש הגזלנים • העצה להצלת ישראל בזמן הגלות, הוא רק ע"י הכנעה ובקשת שלום בעיני האומות

נעתקו בלשון אידיש

בהוספת ביאורים והערות

להבנת הענין

שנת תשפ"א לפ"ק

יצא לאור ע"י מערכת לשון קדשו

כל הזכויות שמורות ואיסור השגת גבול ידוע © Copyright

הקונטרסים שיצאו בשנים שעברו אין רשות להעתיקם ולהפיצם ושארית ישראלי לא יעשו עֲקֻלָּה, וכבר נאמר וְאֵל תִּשְׁכַּח בְּאֶהְיֶיךָ עֲקֻלָּה (איוב יא, יד).

צו מנדב זיין לרגל א שמחה א יאַרצייט רופט: 1-718-388-5519

לשון קדשו - קונטרס ד (חלק א) 31 מינוט) זייער קלאר ★ ★ ★ ★

קול אוצר יהודא
ברוקלין: 718-298-4641
ארץ ישראל: 072-3333419
16-4-5273

צו הערן די רעקארדינג:
דורך 1. - פאר קונטרס
914
פאר הערות דורך 3

ארץ ישראל: 072-3275205
קאנאדא: 438-797-0770
ענגלאנד: 0330-350-3110

לשון קדשו
צענטראלע נומער:
929-522-1515

• ברכת מזל טוב •

הרה"ג ר' שמואל יעקב מייזעלס שליט"א
לרגל נישואי בנו החתן אהרן נ"י
עב"ג הגה"צ ר' חיים דוד כ"ץ שליט"א

הר"ר אברהם חיים גליק הי"ו
לרגל אירוסיו בנו החתן יואל נ"י
עב"ג בת הר"ר שמואל משה פריעדמאן הי"ו

הר"ר ישכר בעריש ברוינער הי"ו
לרגל נישואי בנו החתן אלעזר ליפא נ"י
ויש"כ על פעולותיו למען הפצת הקונטרסים
עב"ג בת הרה"ג ר' דוד יצחק ווערצבערגער שליט"א

הר"ר יקותיאל יוסף בראווער הי"ו
לרגל נישואי בנו החתן אברהם זאב נ"י - עב"ג
בת הר"ר חיים אברהם יצחק שווארטץ הי"ו

הר"ר משה יקותיאל שווארטץ הי"ו
לרגל אירוסיו בנו החתן מאיר יואל נ"י
עב"ג בת הר"ר נפתלי פריינד הי"ו

ברכת רבינו יחול על ראשם, וזכות לימוד תורה דרכים וזכות רביה"ק זי"ע יגן עליהם, שהזיווגים יעלו יפה, ויזכו להעמיד דורות ישרים ומבורכים, ע"ד ישראל סבא, לעטרת תפארת אבותם.

• וְהֵם יַעֲלוּ לְזִכְרוֹן •

לע"נ הרה"ח ירא ה' מרבים, חסיד נאמן מרביה"ק זי"ע
רבי ישראל זאב ז"ל אקערמאן
ב"ר אברהם יוסף ז"ל
נפטר ר' תמוז תשס"ג לפ"ק

האשה החשובה והצנועה
מרת שרה ע"ה עקשטיין
בת הרה"ח ר' יהושע ז"ל גפן (וויינשטאק)
נפטרה ז' תמוז תשס"ב לפ"ק

האשה החשובה והצנועה
מרת מרים ע"ה ב"ר יקותיאל יודא ז"ל
אשת הרה"ח ר' אליעזר וואלדמאן ז"ל
נפטרה ב' דר"ח תמוז תשע"ו לפ"ק

KolSatmar.com

כג

קושיית ודקדוקים בפסוק את מחתות החטאים האלה בנפשותם

קושיא טו

בפסוק נאמר "החטאים" האלה בנפשותם, שהוא לשון שוגג. ורש"י פירש שהיו פושעים בנפשותם, שהוא לשון מויד ופשיעה [וידבר ה' אל משה לאמר. אמר אל אלעזר בן אהרן הכהן וירם את המחתות מבין השרפה וגו'] את מחתות החטאים האלה בנפשותם. זאגט רש"י^א, שהיו פושעים בנפשותם.

כד

ודבריו מוכנים כי באמת היו מזידים ולא שוגגים, שהרי התרו בהם מתחילה. אבל מ"מ קשה כוונת רש"י בזה למה הוצרך לשנות הענין ולכתוב שנעשו "פושעים", בשעה שבפסוק נאמר לשון "חטאים" (טו) מילא ס'איז טאקע אמת ווי רש"י זאגט [שהיו] "פושעים" [ולא "שוגגים", שהרי] מ'האט זיי דאך מתרה געווען (טז, ה-ו) [שכולם אויבדים ורק אחד נמלט, ונמצא] זיי זענען דאך "מזידים" געווען [ולא שוגגים]. [אבער] דער כלל איז דאך, זאגט דאך די גמרא^ב, "חטאים" מיינט מען שגגות, "פושעים" הייסט מזידים [ומורדים]. [ואם כן קשה על רש"י] וואס דארף רש"י צו זאגן "פושעים", אבער אין פסוק שטייט דעך אבער דאך "החטאים".

כה

קושיא טז

וכן יש להבין כוונת הפסוק, למה נאמר לשון "שוגג" בשעה שבאמת היו מזידים (טז) [וכן קשה באמת על הפסוק] פארוואס שטייט "החטאים", זיי זענען דאך [באמת] געווען "פושעים בנפשותם" [כדברי רש"י], וואס דען זאגט ער [בפסוק] "החטאים".

כו

קושיא יז

ברש"י הקשה על הר"ג איש: וכי טפשים היו שכך התרה בהם וקבלו עליהם לקרב, ומתוך שחטאו על נפשותם. ושוב הקשה על קרח שפקח היה מה ראה לשטות זה, ומתוך דעינו הטעתו כמה שראה שלשלת גדולה יוצא הימנו, וע"כ טעה ותלה בעצמו כל הגדולה רש"י זאגט^ג [לעיל בפסוק רב לכם בני לוי, דמקשה על החמשים ומאתים איש] וכי טפשים היו שכך התרה בהם [וקבלו עליהם לקרב]? ענטפערט ער, [אלא] הם חטאו בנפשותם, שנאמר את מחתות החטאים האלה בנפשותם. [ומקשה עוד רש"י על קרח עצמו]: וקרח שפקח היה, מה ראה לשטות זה? [ומתוך, עינו הטעתו], ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו, [ועי"ז טעה ותלה בעצמו שהוא האחד הנמלט].

^א ברש"י (יז, ג): החטאים האלה בנפשותם. שנעשו פושעים בנפשותם שנחלקו על הקב"ה.

^ב בגמרא יומא (לו, ב): וחכמים אומרים עונות אלו הזדונות וכו', פושעים אלו המרדים וכו', לכל חטאתם אלו השגגות.

^ג ברש"י (טז, ז): רב לכם בני לוי. דבר גדול אמרתי לכם. ולא טפשים היו שכך התרה בהם וקבלו עליהם לקרב? אלא הם חטאו על נפשותם, שנאמר את מחתות החטאים האלה בנפשותם. וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה? עינו הטעתו, ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו, שמואל ששקול כנגד משה ואהרן, אמר בשבילו אני נמלט, וכ"ד משמרות עומדות לבני בניו כולם מתנבאים ברוח הקודש, שנאמר (דברי הימים א' כה, ה) כל אלה בנים להימן, אמר אפשר כל הגדולה הזאת עתידה לעמוד ממני ואני אדום? לכך נשתתף לבוא לאותה חזקה ששמע מפי משה שכולם אויבדים ואחד נמלט, אָפּוּר יְבַחֵר ה' הוא הקדוש, טעה ותלה בעצמו. ולא ראה יפה, לפי שבניו עשו תשובה. ומשה היה רואה.

כז

וצ"ב מה מתרחץ רש"י בהרישא על הר"ג איש, דהם חטאו על נפשותם. והלא אכתי הקושיא במקומה עומדת, וכי טפשים היו שכך התרה בהם וקבלו עליהם

יז) לכאורה איז דאך שווער [מה שמתרחץ על הר"ג איש], ער פרעגט אַ קשיא זיי זענען דען געווען טפֿשים, ענטפערט ער זיי האָבן געזינדיגט [על נפשותם], אָבער די קשיא איז דאך געווען זענען זיי דען געווען טפֿשים, [ואיך תוורץ במה שאמר שהם חטאו על נפשותם].
והרי משה התרה בהם שכולם אוכדים ורק אחד נמלט, וכמו שהיה לבסוף, כדכתיב: וְאִשׁ יִצְאָה מֵאֵת ה' [ותאכל את החמשים ומאתים איש] מִקְרִיבֵי הַקֶּטֶרֶת. ס'איז אַראָפּגעקומען אַ פֿייער, און זיי זענען געווען פון די שְׂרוּפִים. [ועדיין יוקשה עליהם קושיית רש"י וכי טפשים היו שכך התרה בהם וקבלו עליהם לקרב עם הקטורת].

כח

והתינוח מה שמתרחץ רש"י על קרח, זה מובן, כי היה חושב שעבור השלשלת גדולה שעתיד לצאת הימנו, יהיה הוא אותו האחד הנמלט. אלא שטעה בזה שלא ראה שבניו יעשו תשובה ויחזרו מלחלוק על משה. [אבל תירוצו על הר"ג איש שהם חטאו כנפשותם, זה צריך ביאור].

[והתינוח מה שהקשה רש"י אח"כ על קרח, מובן שפיר תירוצו, ווייל] קרח האָט אָנגעהאַנגען [שהוא יהיה אותו האחד הנמלט, וסבר כן עבור שראה] שלשלת גדולה יוצאה ממנו, האָט ער געגלייבט [שהוא האחד הנבחר], כאָטש מ'האָט אים געזאָגט און מִתְּרָה געווען אַז נאָר 'איינער' וועט ניצול ווערן [כדכתיב וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר יִבְחַר ה' הוא הקדוש], האָט ער געקלערט אַז דער 'איינער' וועט 'ער' זיין, ווייל ער האָט דאָך געזען שלשלת גדולה יוצאת ממנו.

[אלא שבאמת] ער האָט אָבער נישט געזען [יפה], אַז בניו עשו תשובה, [וינצלו מאבידת קרח ועדתו ושוב יצא שלשלת גדולה]. אַזוי זאָגט דאָך רש"י.
[על כל פנים על קרח מובן התיורץ], האָט ער געקלערט אַז ער וועט זיין דער 'איינער'.
[אבל על החמשים ומאתים איש עדיין הקושיא במקומה עומדת, "וכי טפשים היו שכך התרה בהם וקיבלו עליהם לקרב", והלא ידעו שרק אחד מהם יהא נמלט והשאר יהיו כולם אוכדים].

מד

ביאורים בענין נסיונות הזמן והתקופה

דברי הרמב"ן בענין מעשה פֿלֶגֶשׁ בְּנִבְכָּה

הרמב"ן מבאר החילוק בין אנשי סדום לאנשי פלגש בנבכה

איך וועל נאָכזאָגן וואָס דער רמב"ן זאָגט, ביי פֿלֶגֶשׁ בְּנִבְכָּה.

¹ מעשה פֿלֶגֶשׁ בְּנִבְכָּה בקצרה: (הלשונות מתוך הפסוקים בשופטים פרק ט, כ, כא).

בימי השופטים הלך איש לוי בדרך, יחד עם פלגשו, ובערב סר לגבעה אשר לשבט בנימין, וישב ברחוב העיר ואין איש מאספא אותם הביתה ללון. עד שבא איש זקן והביאם לביתו. והנה אנשי העיר אנשי בני בלעל נסבו את הבית, ויאמרו אל האיש בעל הבית הֲזֶה הָאִישׁ הַזֶּה לָאִמֵּר הוֹצֵא אֶת הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּא אֵל בֵּיתְךָ וגו', ויצא פלגשו אליהם ויתעללו בה כל הלילה, עד שחזרה לבית אדוניה, ומתה בפתח הבית. ויקם אַדְיָהָ בִּבְקָר, ויקח את המאכלת וגו' וינתחה לשנים עשר נתחים, וישלחה ככל גבול ישראל.
וישלחו שבטי ישראל אנשים בכל שבטי בנימין לאמר תנו את האנשים בני בלעל אֲשֶׁר בְּגִבְעָה, ונמיתם, ונבכרה רעה מישראל. ולא אבו בני בנימין, ויאספו לצאת למלחמה עם בני ישראל.
וישאלו בני ישראל באלקים מי יעלה לנו בתחלה למלחמה, ויאמר ה' יהודה בתחלה. וישחיתו בני בנימין בישראל ביום ההוא שנים ועשרים אלף איש. ויצא בנימין לקראתם מן הגבעה ביום השני, וישחיתו בכני ישראל

אין פרשת וירא, דאָרטן ביי די (פרשת) אנשי סדום, שטעלט ער אַראָפּ [דער רמב"ן
אז] ער וועט מסביר זיין דאָס ענין פון פֿלָגֶשׁ בַּגְבֻעָה, [אז] ס'איז נישט גלייך צו סדום
[לרוע, ולכן לא נענשו כ"כ כבסדום].

מה

בסדום היה כל אנשי העיר מושתתפים במעל, משא"כ בפלגש בגבעה היו רק יחידים מאנשים
תקפים שעשו הנבלה. גם ביאר שלא היה בהם דין חיוב מיתה, כיון שלא היתה אשת איש

גיט ער צו פֿאַרשטיין^ה, [אז] דאָרט [בגבעה] איז געווען אזוי די מעשה.
ס'איז נישט געווען חלילה די גאַנצע שטאָט, ס'איז געוועזן [נאָר] אייניגע
'תקפים', אייניגע [בני בלעל] וואָס זיי האָבן געטון אַזעלכע נְבִלּוֹת, וואָס ס'שטייט
שוין אין פסוק.

על כל פנים - זאָגט ער - קיין מחוייבי מיתה זענען זיי נישט געווען על פי הלכה,
ווייל גע'תְּרַגְעַט' האָבן זיי זי נישט [כי לא נתכוונו להמיתה, וגם לא הרגוה בידים, רק 'גרמו'
למיתתה], און זי איז נישט געווען קיין אשת איש [רק פילגש]. איז נישט געווען [ביניהם]
קיין מחוייבי מיתה.

מו

אבל מ"מ היתה נבלה ופריצה גדולה בישראל, ועל כן היה מוטל על שבט בנימין להענישם בכדי לגדור גדר, וכמו
שאמרו בית דין מכין ועונשין שלא מן הדין, כדי לעשות סייג לתורה, וכשלא עשו כן בא עליהם העונש שנפלו
לבסוף במלחמה. והו"ג הטעם מה ששאר השבטים יצאו למלחמה נגד שבט בנימין

נאָר אַ ביטערע נְבִלָה איז עס געווען, אַ גרויסע פֿירצֶה וואָס ס'איז נאָכנישט
געווען אזוינס בִּישְׂרָאֵל.

[און] זיי האָבן געדאַרפט צו טון די בני בנימין [בעצמם] אַקעגן דעם [לענוש את בני

עוד שמנת עשר אֶלֶף איש. וַיַּעַלּוּ כָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכָל הָעָם וַיָּבֹאוּ בֵּית אֶל וַיִּכְּבוּ וַיִּשְׁבּוּ שָׁם לַפְּנֵי ה' וַיְצַמּוּ בַּיּוֹם
הַהוּא עַד הָעֶרֶב, וַיַּעַלּוּ עֹלֹת וַשְּׁלָמִים לַפְּנֵי ה'.

^ה ברמב"ן וירא (יט, ח): אוציאָה נא אֶתְּהֶן אֲלֵיכֶם. מתוך שבחו של האיש הזה [לוט], באנו לידי גנות, שהיה
טורח מאד על אכסניא שלו להציל אותם מפני שבאו בצל קורתו, אבל שיפייס אנשי העיר בהפקר בנותיו אין זה
כי ארוע לב, שלא היה ענין הדימה בנשים מרוחק בעיניו, ולא היה עושה לבנותיו חסם גדול כפי דעתו וכו'.

ודע והבין כי ענין פילגש בגבעה אף על פי שהוא נדמה לענין הזה, איננו כמוהו לרוע, כי הרשעים ההם
[שבגבעה] לא היה דעתם לכלות הרגל ממקומם, אבל היו שטופי זמה וכו', והאיש הזקן שאמר להם הנה בתי
הבתולה ופילגשהו אוציאה נא אותם ועשו להן הטוב בעיניכם (שם, כד), יודע היה שלא יחפצו בבתו ולא יעשו
עמה רעה, ועל כן לא אבו לשמוע לו, וכאשר הוציא את פילגשו לבדה, שתקו ממנו, והאיש בעל הבית גם
האורח כולם היו חפצים להציל את האיש בפילגשו, כי פילגש היתה, לא אשת איש, וכבר זנתה עליו.

ובפרץ ההוא עוד לא היו בו כל אנשי העיר, כאשר בסדום שנאמר בו (שם, ד) מַעַר וְעַד יָקֵן כָּל הָעָם מִקְצָה,
אבל בגבעה נאמר (שופטים יט, כב) וַהֲנֵה אֲנָשֵׁי הָעִיר אֲנָשֵׁי בְנֵי בְלִיעֵל, 'מקצתם' שהיו שָׂרִים וְתַקְפִּים בעיר, כמו
שאמר האיש (שם, כ ה) וַיָּקֻמוּ עָלַי בְּעֵלֵי הַגְּבֻעָה, ועל כן לא מיחו האחרים בידם.

והנה פנות כל העם מכל שבטי ישראל רצו לעשות גדר גדול בדבר, להמית אותם, שנאמר (שם, יג) וַעֲתָה
תִּגְזֹר אֶת הָאֲנָשִׁים בְּנֵי בְלִיעֵל אֲשֶׁר בַּגְּבֻעָה וְנִמְתָּם, ודבר ברור הוא שלא היו חייבין מיתה בדין תורה, שלא עשו
מעשה זולתי ענוי הפילגש הזונה, ולא 'נתכוונו' למיתה שלה, וגם לא מתה 'בידם', וישלחוהו מאתם כעלות
השחר, והלכה מאתם לבית אדוניה ואחר כך מתה, אולי נחלשה וכו' ונתקרה בפתח עד האור ומתה שם. אבל
מפני שהיו חפצים ואומרים לעשות נבלה כאנשי סדום, ראו השבטים לעשות סייג לתורה שלא יַעֲשֶׂה ולא יֵאָמֵר
כן בישראל, כמו שאמרו (שם) וַתִּבְעֶרָה רָעָה מִיִּשְׂרָאֵל. וזה הדין הוא ממה שאמרו רבותינו בית דין מכין ועונשין
שלא מן התורה, ולא לעבור על דברי תורה אלא לעשות סייג לתורה.

ושבט בנימין לא הסכימו בדבר זה, שלא היה בהם חיוב מיתה בענוי הפלגש. ואולי הקפידו עוד בני בנימין
על אשר לא שלחו להם מתחילה, ועשו ההסכמה שלא מדעתם, ולפי דעתי שזה ענשם של ישראל להנגף
בתחילה, מפני שלא היתה המלחמה נעשית מן הדין. והגדר עצמו, על שבט בנימין היה מוטל לעשותו, ולא
עליהם, שמצוה על השבט לדרן את שבטו. (והמהלך לשון הרמב"ן מובא להלן).

שבטם שעשו כן, אף שמצד הדין לא היו מחוייבין מיתה. וכמו שאמרו (סנהדרין מו.) בית דין מכין ועונשין שלא מן הדין (כדי לעשות סייג לתורה). - עפעס גדרים וסייגים, 'עפעס' האָבן זיי געדארפט צו טון. און זיי האָבן 'נישט' געטון [לעונשם. ולכן] זענען זיי שטארק שולדיג געווען [השבת בנימין].

מז

ומ"מ גם שאר השבטים עשו שלא כדיון, כי חיוב עשיית הסייג והגדר בזה, היה מוטל רק על שבט בנימין ולא על שאר השבטים. ולכן נענשו גם שאר השבטים שבתחילה נפלו הרבה מהם במלחמה

'אָבער' זאָגט ער, [דעס] וואָס די [אָנדערע] שְׁבָטִים האָבן זיך אַריינגעמישט, דאָס איז אויך געווען שְׁלֹא כְּדִין. ווייל ס'איז נישט געווען מצד דער הִלָּכה [לעונשם], און דאָס איז מוטל געווען אויף 'זיי' [על שבט בנימין], האָבן זיי [שאר השבטים] זיך נישט געדארפט אַריינמישן.

אַז זיי [בני בנימין] האָבן נישט געוואָלט [לענוש העבריינים], האָבן זיי זיך נישט געדארפט מישן.

מח

ואופן העונש מן השמים היה כמה שהקב"ה סילק את ההשגחה לשומרים, והניח את שני הצדדים למקרי הטבע

איבערדעם איז די גאַנצע מלחמה געווען שְׁלֹא כְּדִין, פון ביידע צדדים.

[ולכן] האָט עס דער בורא כל עולמים געלאָזט אויף די מְקָרִים [שמצד הטבע], [מ'האָט] מְסַלֵּק געווען די הַשְׁגָּחָה [שהיא למעלה מן הטבע] - זאָגט ער, - מ'האָט זיי געלאָזט אויף די מְקָרִים [של הטבע].

מט

ושאר השבטים היו בוטחים על זרוע בשר, יען כי היו מרובים לערך ט"ו פעמים יותר מהבני בנימין, כמבואר בפסוקים, שמשבט בנימין נלחמו כ"ו אלף, ומשאר השבטים נלחמו ת' אלף

און מצד די מְקָרִים, זאָגט ער אַזוי:

דער פעלער איז געווען - זאָגט ער דאָרט, - דער פעלער איז געווען פון די [שאר] שבטים, [ווייל] זיי האָבן זיך פאַרלאָזט [על זרוע בשר, בחושבם כי] זיי זענען געווען מער ווי צען מאָל אַזויפיל ווי די בני בנימין. - אַזוי זאָגט ער דער רמב"ן.

¹ ברמב"ן שם (בהמשך): והנה שתי הכתות ראיות להַעֲנֵשׁ, כי בנימין מרשיע [במה] שאינו חושש לייסר הרעים ולא לגעור בהם כלל, וישראל עושים מלחמה שלא מן הדין. וגם את פי ה' לא שאלו בזה [באורים ותומים על עצם ההליכה], אבל אמרו (שופטים שם, ח) 'מי יעלה לנו בתחלה' למלחמה על בני בנימין, כי מעצמם הסכימו למלחמה 'על כל פנים' [פי' בכל אופן]. וכן לא שאלו בענין 'הנצוח' 'אם נתנם ביד', כי בטחו בזרוע בשר, שהיו רבים מאד, כי עתה כמותם עשרה פעמים ויותר, ולא שאלו אלא 'מי יעלה לנו בתחלה', והוא כמו גורל ביניהם, אולי היה כל שבט אומר 'לא אעלה אני תחלה', או אומר 'אני ראשון', והקב"ה השיב כפי שאלתם 'יהודה בתחלה', לאמור כי יהודה הוא בראש לעולם, כי ביהודה בחר ה' לנגיד (דברי הימים א' כח, ד), ולכן לא אמר 'יהודה יעלה' כשאר המקומות (עיי' שופטים א ב), כי לא הרשה אותם, אבל לא מְנַעַם, ולא אמר להם 'לא תעלו ולא תלחמו', מפני עָנְשׁוֹ של בנימין.

והנה הלך ה' עם שניהם בקרי, והניחם למקרים. ובני בנימין היו גבורים, ועריהם בצורות, והשחיתו בישראל הבוטחים בזרוע בשר, והוסיפו [בני בנימין] עונש על עונשם, כי די היה להם להבריח ישראל מן הגבעה, והם הכו בהם למשחית איבת עולם והפילו מהם עם רב ועצום [של] כ"ב אלפים.

והנה ישראל כאשר הָפּוּ מכה רבה, נודעה להם שגנתם, כי עשו מלחמה עם אחיהם שלא ברשות גבוה ושלא כדיון תורה, ועל כן שאלו ביום השני 'האוסף' לגשת למלחמה' עם בני בנימין אחי (שם כ כג), והזכירו עתה האחרון, לשאול אם הוא אוסר עליהם המלחמה. וה' הרשה אותם עתה ביום השני, ואמר 'עלו אלי', כי עתה מותר להם לדרוש דם אחיהם השפוך. והם לא שאלו 'הנצוח', כי עדיין היו בוטחים ברובם לַנֶּצֶחַ על כל פנים, וה' לא באר להם רק כי המלחמה מותרת להם, ומפני שעדיין לא נתכפר עונשם הראשון, נפלו מהם גם ביום השני י"ח אלפים. (והמשך לשון הרמב"ן מובא להלן).

ג

אין פסוק שטייט דאָך אויך אַזוי. אין פסוק שטייט די מיליטער, זיי [בני בנימין] האָבן געהאַט זעקס און צוואַנציג טויזנט^ח, און זיי [שבטי ישראל] האָבן געהאַט פיר מאָל הונדערט טויזנט, זענען זיי געווען מער ווי צען מאָל אַזויפיל, האָבן זיי זיך פאַרלאָזט [על רבנים].

נא

[און כאָטש] זיי האָבן דאָך געפרעגט דעם אורים ותומים [מי יעלה לנו בתחלה למלחמה], מ'האַט געגלייבט [בהקב"ה], זיי האָבן אָבער נישט געפרעגט צי זיי וועלן מַצְלִיחַ זיין^ט. פאַרוואָס [האָבן זיי נישט געפרעגט, ווייל] זיי האָבן אַזוי געוואוסט [פאַר] זיכער אַז זיי וועלן מצליח זיין, זיי האָבן זיך פאַרלאָזט [על גבורתם] ווייל זיי זענען אַ גרויס רוב.

נב

ומבאר הרמב"ן דמ"מ בתחלת המלחמה (בב' ימים ראשונים) הפילו בני בנימין ארבעים משאר השבטים, והיה זה מצד הטבע, יען כי בני בנימין היו גבורים וחזקים, וגם היו בצורות בתוך עריהם [ומה שיוקשה לכאורה, דאם כן מכיון הקב"ה סילק השגחתו והניחם על מקרי הטבע, היה לשאר השבטים לנצח את בני בנימין גם בתחילה].

[אויף דעם] זאָגט ער אָבער [אז] ניין, [ווייל] יענע [הבני בנימין] זענען אָבער געווען אַ בעסער מיליטער, גבורים, [ולכן] האָבן זיי מַנְצָח געווען [מצד הטבע]. ווייל מ'האַט זיי [פון הימל] געלאָזט אויף די מְקָרִים [של הטבע. ומצד הטבע היה שהגבורים המועטים ניצחו את המרובים]. - [עד כאן דברי הרמב"ן].

נג

ענין א' - היוצא מזה לענינינו:

נמצא כי מה שנוצחים מועטים את המרובים עליהם פי כמה, אין בזה שום "נס" אלא "דרך הטבע", כי אדרבה יען שנסתלק מהם ההשגחה במלחמת פלגש בגבעה ונעזבו למקרי הטבע, על כן אירע להם ככה, שהמועטים נצחו את המרובים בתכסיסי מלחמה

פונקט פאַרקערט [ממה שאומרים היום].

[דמה שנצחו בני בנימין, איז] נישט ווייל ס'איז געווען 'נסים', [שנצחו] מוֹעֵט אַתְּ הַמְּרוֹבָה, נאָר פאַרקערט, ווייל מ'האַט זיי געלאָזט - אַזוי זאָגט דער רמב"ן - ווייל דער בורא כל עולמים האָט זיי געלאָזט אויף די מְקָרִים [של הטבע, וסילק ההשגחה ניסית מהם], איבערדעם האָבן די בני בנימין [המועטים] געזיגט [בגבורתם].

[ווייל] ס'איז נישט געווען קיין דירעקטע הַשְׁגָּחָה [על שאר השבטים, אז] זיי זאָלן זיגן. זאָגט ער פונקט פאַרקערט. [דהשבת בנימין] זיי זענען געווען אַ מיעוט, [און] דער פעלער איז געווען [במה שתחילה נהרגו כ"כ משאר השבטים, ווייל] מ'האַט זיי געלאָזט אויף די מְקָרִים, [ולכן נצחו הגבורים המועטים את המרובים פי כמה מהם, כפי מקרי הטבע].

^ח כדכתיב (שופטים כ, טו-יז): וַיִּתְּפְקְדוּ בְנֵי בְנִימִן וְגו' עֶשְׂרִים וְשֹׁשֶׁה אֱלָף אִישׁ, וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל הִתְּפַקְדוּ אֶרְבַּע מֵאוֹת אֱלָף אִישׁ.

^ט וכן מבואר בדברי חז"ל במסכת שבועות (לה): בענין פילגש בגבעה, שהם לא ביחנו אם לנצוח אם לנצח, ובאחרונה שביחנו הסכימו על ידן וכו', עיין שם. (על הגאולה ועה"ת, סוף סימן ה).

^י וז"ל רבינו בעל הגאולה ועה"ת (סימן ו): מבואר מדברי הרמב"ן ז"ל להדיא, דנצחון המלחמה אפילו [כשנמצאים את] רבים מופלגים בריבויים כמו שהיו שבטי ישראל מרובין משבט בנימין י' פעמים ויותר, אינו ענין של נס כלל. שהרי אדרבה כתב שבשביל שהניחם השי"ת למקרים והסיר השגחתו מהם, נפלו הרבים החלשים ביד הגבורים המועטים, אם כן נראה ברור שנצחון כזה הוא דרך הטבע.

[ומזה ראייה ברורה שענין נצחון המלחמה, אף במועטים נגד מרובים, הוא דבר השייך גם בדרך הטבע, ואין הכרח שיהיה בזה "נסים"].

נד

המשך דברי הרמב"ן בענין פלגש בגבעה

כששבו ונתחרטו השבטים, הביאו שלמים להודות להש"ת על אותן שניצלו במלחמה, אבל מקורם הביאו עולות, לכפר על ההרור הלב, שהיה להם מחשבות לבטוח בנבורתם, ואז הסכימו עמהם מן השמים ונצחו המלחמה

[ויעוד כתב הרמב"ן]: דערנאך האָבן זיי [השבטים] זיך אין אַכט גענומען אַז זיי האָבן זיך טועה געווען - אַזוי זאָגט דער רמב"ן^א. - שטייט אין פסוק וַיִּכְּבוּ בְּכִי גָדוֹל, זיי האָבן געוויינט, [און] זיי האָבן געברענגט עלות ושלמים. זאָגט ער, פאַרוואָס.

שְׁלָמִים האָבן זיי געברענגט - זאָגט ער, - [ווייל] מ'האָט געדאַרפט צו ברענגען אַ קרבן תודה, - אַזוי ווי די ארבעה צריכין להודות^ב (ברכות נד:), - [אויף דעם וואָס] זיי זענען געבליבן לעבן^ג. די וואָס זענען געבליבן, האָבן געדאַרפט צו ברענגען אַ קרבן תודה. [און] עולות האָבן זיי געברענגט, ווייל זיי האָבן דאָך געהאַט אַ מחשבה [רעה], זיי האָבן דאָך מיט 'דעם' געזינדיגט, [אז] זיי האָבן זיך פאַרלאָזט על ריבויים, האָבן זיי נישט געהאַט [מחשבה הראויה], איז דאָס נישט קיין גוטע מחשבה פאַר'ן בורא כל עולמים, און עוֹלָה איז מכפר על ההרור הלב (ירושלמי יומא פ"ח ה"ז, ויקרא רבה ז, ג), [ולכן] האָבן זיי געברענגט עולות [כדי] זיי זאלן מכפר זיין אויף דער מחשבה.

און דעמאָלטס הערשט [הסכימו מן השמים עמהם עד שנצחו השבטים את בני בנימין]^ד, ברענגט ער [ברמב"ן] וואָס ס'איז געווען דער סוף.

וכן מבואר בדברי גזר אריה בפרשת בלק (כב, ג) על הפסוק כי רב הוא, דריבוי עם אינה ראייה והחלט לנצחון, דלפעמים רב לא יוכלו לנצח, אם אינם בעלי מלחמה, עיין שם לדרכו. וגם בנס חנוכה שהיה הנצחון רבים ביד מעטים וגבורים ביד חלשים, לא קבעו לעשות יום טוב על נצחון המלחמה רק על הנס של הנרות וכו' [עיי"ש עור].

^א ברמב"ן שם (בהמשך): וביום השלישי גזרו תענית ויצומו ויבכו לפני ה', והקריבו עולות לכפר על ההרורי הלב אשר בטחו בזרועם. והקריבו שלמים, והם שלמי תודה, כי ראו עצמם כאלו כולם 'פליטים' מחרב בנימין, וזה משפט כל הנמלטים להקריב תודה, כענין שנאמר (תהלים קז, כב) וַיִּנָּחֲמוּ וַיִּזְכְּרוּ וַיִּסְפְּרוּ מַעֲשָׂיו בְּרִנָּה, וכתוב (שם כו, ו) וַתֵּתֶה יְיָ אֱלֹהֵינוּ עַל אֵיבֵינוּ סִיבוֹתַי וְאֶנְחָתָה בְּאֶהְלוֹ וַיִּזְכֵּנוּ אֶת־תְּרוּעָה אֲשִׁירָה וְאֶזְמָרָהּ לָהּ. והנה היו בשני הימים המתים מִיִּשְׂרָאֵל ארבעים אלף, ומבנימין נפלו בסוף כ"ה אלפים אנשי חיל, ומעיר מתום עד כל הנמצא (שופטים שם, מח) רבים, ויתכן שיהיו ט' אלפים בין אנשים ונשים והטף, והיה עונש שתי הכתות בשוה.

ומה נכבדו דברי רבותינו (סנהדרין קג:): שהיה הקצף בפסלו של מיכה, [כ]ן אמר הקב"ה בכבודי לא מחיתם, בכבוד בשר ודם מחיתם, לומר: בכבודי לא מחיתם [על פסל מיכה], במחוייבי מיתה ופושטים ידיהם בעיקר, בכבוד בשר ודם [כפלגש בגבעה] מחיתם יותר משורת הדין, ועל כן סָלַ עֲצַת שְׁתֵּי הַכְּתוּת, ואמץ את לבכם, ולא זכרו ברית אחים.

ואחר המעשה נתחרטו, כמו שנאמר (שופטים כא, ב) וַיָּבֹאוּ הָעָם בֵּית קַל וַיִּשְׁבּוּ שָׁם עַד הָעֶרֶב לִפְנֵי הָאֱלֹקִים וַיִּכְּבוּ בְּכִי גָדוֹל וַיֹּאמְרוּ לָמָּה ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל הִתָּה זֹאת בְּיִשְׂרָאֵל לְהַפְקֵד הַיּוֹם מִיִּשְׂרָאֵל שָׁבַט אֶחָד. כי הכירו טעותם וענשם. - והנה בדרך גורא פירשנו ענין מהותם, ואינו מבואר, והזכרנו סיבותיו.

^ב בגמרא ברכות (נד:): אמר רב יהודה אמר רב, ארבעה צריכין להודות, יורדי הים, הולכי מדברות, ומי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה בחבוי בבית האסורים ויצא. נולמדו לה מהפסוקים בתהלים ק"ז, שמיסים שם הכתוב יורו לה' חסדו וגו' וַיִּנָּחֲמוּ וַיִּזְכְּרוּ וַיִּסְפְּרוּ מַעֲשָׂיו בְּרִנָּה וגו', עיי"ש בגמרא.

^ג עיין בשר"ע (או"ח רי"ט, ט) לדיעה ראשונה, וכ"פ שם הט"ז (ס"ק ז) והמגן אברהם (ס"ק י), דהני ארבעה לאו דוקא, אלא הה"ד בכל סכנה שניצולין ממנה.

^ד ונצחון זה משמע ברמב"ן שכבר היה זה בהשגחה מן השמים, כיון שכבר שבו והתחרטו שאר השבטים על עונם, ולא בטחו עוד בורע בשל אר"ה. אבל מצד הטבע היה ראוי שינצחו בני בנימין אף לבסוף.

אָזוי ברענגט ער דאָרטן אַן אריכות. איך זאָג נאָר דאָס תּמָצִית דאָ פון דעם רמב"ן.

שטעלט ער אַראָפּ אַ זאָך, [אז] מיט עולות [נתכפרו על הרהור הלב, וישלמים היו לשלמי תורה]. - [עד כאן דברי הרמב"ן].

נה

כמו שבעלמא חטאת קודמת לעולה, כדי לכפר תחילה על החטא ואח"כ לרצות בדרוין, כמו כן בפלגש בנבעה הקריבו העולות תחלה לכפר על הרהור הלב, ואח"כ הביא השלמים שהם תורה לה'.

[והנה] אין פסוק שטייט [ויעלו] עולות ושלמים, קודם עולות [און נאָכדעם שלמים].

[ונראה ביאור הענין בזה, דהנה] די גמרא [זכחים ז]. זאָגט דאָך^{טו}, [דהדין הוא כי] חטאת קודמת לעולה, דאָס לערן איך אַרויס פונעם פסוק [והקריב את אשר לחטאת ראשונה]. [און] די גמרא זאָגט דאָך [הטעם] אין זבחים, למה חטאת קודמת לעולה, מְשַׁל למלך [שְׁמָרְצִין אותו], קודם גייט אַ פֶּרְקָלִיט, און דערנאָכדעם קומט אַ דוּרוּן.

נו

[על כל פנים] פאָרוואָס חטאת קודמת לעולה, דאָס איז געדרינגען פונעם פסוק, ווייל ס'שטייט פריער, כל המוקדם בקרא [איז מוקדם]^{טז}. ווי דער כלל איז דאָך. נאָר איין מאָל [אצל קרבן יולדת] שטייט פריער עולה. זאָגט מען טעמים פאָרוואָס [ס'שטייט פריער]. זאָגט תוספות באריכות^{טז} [במאמר הגמרא] [זכחים ז]. לא הקדימה [הכתוב] אלא למקראה^{טז}. [אבל להקריבה החטאת קודמת גם ביולדת, אף שנכתבה שם לאחרונה].

^{טז} במשנה זכחים (פס): מנחת חוטא קודם למנחת נדבה, מפני שהוא בא על חטא, חטאת העוף קודמת לעולת העוף, וכן בהקדישה.

ובגמרא שם (ז). [וכעין זה הוא בפסחים (נט). והוריות (יג.)]: חטאת העוף קודמת כו'. מנא הני מילי, דתנו רבנן, והקריב את אשר לחטאת ראשונה [ויקרא ה, ח] [פירש"י בשמיטת הקול כתיב] מה תלמוד לומר, שאין תלמוד לומר ללמד שתקרב ראשונה, הרי כבר נאמר (שם, י) ואת השני יעשה עלה, אלא זה בנה אב לכל חטאות שיקדמו לעולה הבלאות עמהן [זה בנה אב. תלה טעם הקדמתו בשביל שם חטאת], בין חטאת העוף לעולת העוף, בין חטאת בהמה לעולת בהמה, ואפילו חטאת העוף לעולת בהמה, הלכך חטאת העוף לעולת העוף, מ'את השני', חטאת בהמה לעולת בהמה, מ'קריב רחמנא וכדתינא לעיל (פט) ופר שני בן ב'קרי תקח לחטאת (בהעלותך ח, ח), חטאת העוף לעולת בהמה [כגון יולדת עשירה, ככש בן שנתו לעולה וכן יונה או תור לחטאת (תוירי יב, ו)], מ'זה בנה אב'.

תא שמע [קושיא הוא, דתינא] רבי אליעזר אומר כל מקום שנתחלפה חטאת [והעופות באין תחתיה בדלות, כגון במטמא מקדש [ויקרא ה, ו-ז], דעיקר חטאת בהמה ובדלות נתחלפה שתי תורים], חטאת קודמת [דכתיב לחטאת ראשונה, משום דעיקר חטאת הוא], וכאן [ביולדת שהעוף תחת עולה הוא בא והבהמה עיקר היתה], עולה קודמת [דכתיב בה (תוירי יב, ח) אחד לעולה ואחד לחטאת], כל מקום שבא על חטא חטאת קודמת וכאן עולה קודמת, וכל מקום ששנים באים תחת חטאת [ששנים באים תחת אחד] חטאת קודמת [כגון במטמא מקדש שתי העופות תחת חטאת אחד הן באין שהרי בעשירות לא היה מחוייב אלא חטאת], וכאן [ביולדת שאין בא תחת הבהמה אלא עוף העולה, דאילו בעשירות נמי הוה מתאי עוף לחטאת עם עולת בהמה] עולה קודמת, [אלמא עולה של בהמה יולדת קודמת לחטאת, שהרי אף חליפין קודמין לחטאת, וממניתינן תנן חטאת העוף קודמת לעולת בהמה]. - אמר רבא למקראה הקדימה הכתוב. [שתהא נקראת בענין תחילה, אבל בעבודתן חטאת קודמת, וכדאמרן מזה בנה אב]. [ועיין עוד להלן בהערה יז].

^{טז} אלא שצריך גם לימוד מפורש על זה, דלא נימא כי שקולין הם מכיון שבמקום אחד הקדים הכתוב עולה לחטאת. וכעין שמצינו במשנה (סוף כריתות כח), רבי שמעון אומר, כבשים קודמין את העינים בכל מקום [בפסוק], יכול מפני שהן מובחרים מהם, תלמוד לומר [ויקרא ד, לב] ואת השני יעשה עלה, לא קריבנו לחטאת, מלמד ששניהם שקולין. תורין קודמין לבני יונה בכל מקום, יכול מפני שהן מובחרים מהן, תלמוד לומר [תוירי יב, ו] וכן יונה או תר לחטאת, מלמד ששניהם שקולין. האב קודם לאם בכל מקום, יכול מפני שכיבוד האב קודם על כיבוד האם, ת"ל [קדושים יט, ב] איש אמו ואביו יירא, מלמד ששניהם שקולין. אבל אמרו חכמים האב קודם לאם וכו'.

^{יז} בתוספות זכחים (ז). חלקו שם על רש"י בפי' הגמרא למקראה הקדימה הכתוב, והביאו בשם רבינו חיים דהכוונה דביולדת צריך להקדיש תחלה העולה, אף שבהקריבה קודמת החטאת. אבל התוס' דחו תירוצו עיי"ש. ועיין עוד בזה במגן אברהם [א"ח א, ח] ובשו"ת שב יעקב [סימן ב] ובאגרא דכלה תוירי' [ד"ה אחד לעולה ואחד לחטאת] ובדברי יואל [ויקרא עמוד מד, צו עמוד קט] מה שכתב בזה, ואכמ"ל.

[אָבער עכ"פ] געוויינטליך סתם ווען ס'איז מוקדם בקרא, קומט עס פריער גאם במעשה, ודלא כמו שמצינו בילדת].

נז

זאָגט די גמרא אַ "טעם", ווייל 'קודם' קומט אַ פּפּרה [לפרקליט, שהוא החטאת, ואחר כך באה הדורן שהוא העולה הבאה עם החטאת].

נח

היצט איז אַזוי [לענין פלגש וגבעה שלא היה שם חטאת, רק עולה ושלמים, ושם היה העולה הפרקליט, והשלמים הדורן. ווייל] די עולה איז דאָך געקומען דאָרט לכפר על הרהור הלב [מה שבטחו בזרועם], און די שלמים זענען געווען אַ קרבן תודה [על שניצלו מהמלחמה ונשארו בחיים, וממילא] קומט קודם אַ כפרה [שבנידון זה הוא "העולה", ולכן] שטייט אין פסוק [ויעלו עולות ושלמים] זיי האָבן געברענגט 'קודם' עולות, און 'דערנאָך' שלמים.

נט

ענין ב' - היוצא מזה לענינינו:

ונמצא כי מקודם שמביאים קרבן תודה להודות לה', צריך לכפר תחלה על הרהורי הלב שלא היו כהוגן זעט מען דאָך^ט, [כי] אַז מ'ווייל ברענגען אַ קרבן תודה פאַר השם יתברך אויף אַ נס, ברויך מען קודם בעטן השם יתברך אַ פּפּרת עוין, ברויך מען ברענגען עולות לכפרת עון, [דהכפרה] דאָס קומט פריער, [ואחר כך יכולין להביא קרבן תודה].

ס

ובנידון שלפנינו, צריכין מקודם לשוב בתשובה על כל מחשבת רעה, ולבקש כפרה, ואח"כ יש להודות לה' על אותן שניצולו ממות לחיים. ולא ח"ו לעשות להיפוך, שעם ההודאה גופה יעשו כזה ניאוף ה' לשבח את המינים כאילו ח"ו נעשו להם נסים מהקב"ה

[וכמו כן עכשיו אַז] דער בורא כל עולמים האָט געהאַלפן, די אידן וואָס זענען ניצול געוואָרן, ברויך מען קודם [זוכן תשובה וכפירה].

^ח הוא לשון רש"י בפרשת תזריע (יב, ח): אחד לעולה ואחד לחטאת. לא הקדימה הכתוב אלא למקראה, אבל להקריבה חטאת קודם לעולה, כך שנינו בזבחים בפרק כל התדיר.

^ט וז"ל רבינו בעל הגאולה ועה"ת (סימן ט): עוד נמצינו למדין מדברי הרמב"ן בענין פלגש בגבעה, שכתב על מה שמבואר שאחרי כלות המלחמה פגו זבח ויעלו עולות ושלמים, שהעלו עולות לכפר על הרהורי הלב אשר בטחו בזרועם, וגם הקריבו שלמים, והם שלמי תודה כי ראו עצמם כאלו כולם פליטים מחרב בנימין, וזה משפט כל הנמלטים להקריב תודה וכו'. - הנה מבואר מדבריו שהקדימו עולה ואחר כך שלמים. וכן מוכח מקרא, שנאמר ויעלו "עולות ושלמים", ובחד קרא לכולי עלמא מאי דמוקדם מוקדם ומאי דמאחר מאוחר, ולא אמרינן אין מוקדם ומאוחר בחד קרא (פסחים ט:).

ובגמרא זבחים (ט:): אמר רבי שמעון, למה חטאת באה לפני עולה, משל לפרקליט שנכנס לרצות, ריצה הפרקליט נכנס הדורן אחריו. ולכן הקריבו עולה לכפר על הרהורי הלב, ואחר כך הביאו שלמי תודה לדורן כנ"ל. - ונמצא לפי זה דכאשר מקריבין תודה צריך להקריב עולה מתחלה, לכפר על הרהור הלב שהיה להם במלחמה.

אבל בעוה"ר חרבה עירנו ושמן בית מקדשינו, ואין בידינו להקריב לא עולה ולא חטאת, ועל כן החיוב עלינו לתת שבח והודיה להשי"ת שהצילנו משיני האריות, והוא במקום קרבן תודה. אבל צריך שיוקדם לזה התשובה שהיא במקום קרבן עולה, לכפר על הרהור הלב ומחשבת המינות, ולטהר מחשבותינו לברוך מכל מחשבת מינות והאמונה בנסי הצלתם, וזה יהיה במקום קרבן עולה שהמשיחו חז"ל כפרקליט שנכנס לרצות לפני המלך, והתשובה ודאי יהיה פרקליט 'ומליץ טוב' על ישראל. ואחר כך כשריצה הפרקליט, יכנס הדורן, להודות להשי"ת על ההצלה שהוא במקום תודה.

ובעוה"ר מקריבים קרבן תודה בהודיה על הנסים, טרם ששוב ממחשבת מינות וכפירה. ולא עוד אלא שבתורה זו עצמה מנאצים ומכעיסים לפניו ית', באמרם כל עושי רע טוב בעיני ה', ובהם הוא חפץ להגדיל הצלתם. ועל דיבורים אלו אמר הנביא מלאכי (ב, יז) הִנֵּנְתֶּם ה' בְּדַבְרֵיכֶם, ותודה כזו פגול היא ותקרובת עבודה זרה, ולא ירצה לפניו יתברך. הִנֵּנְתָּ ה' בְּדַבְרֵי אֱלִילִים (מִיכָה ו, ז), כי אם שָׁמַע מִכָּבֹד טוֹב לְהַקְשִׁיב מִחֻלָּה אֱלִילִים (שמואל א' טו, כב):

מ'ברויך ברענגען א קרבן תודה [דהיינו לתת שבח והודאה לה'], אַמַּת.
אַבער 'קודם' ברויך מען ברענגען א קרבן עולה, לכפר על הרהור הלב. [והיינו לתקן את המחשבות שיהיו כהוגן].

סא

בעוה"ר נוטלים עצם ההודאה להש"ת ומתפכים אותו לניאון רחמנא ליצלן, ע"י שמשבחים ומרוממים את המינים וכופרים
אַבער חלילה [אַז מ'טוט] פאַרקערט, אַז מ'זינדיגט [מיט די דיבורי שבח] און מ'דרייט
זיך אויס [מלשבת לה', ובמקום זה משבחים את האפיקורסים ח"ו], מ'נעמט די 'תודה' און
מ'איז מְשַׁבַּח די מינים – השם ישמרנו, – די אפיקורסים די מְהַרְסֵי עוֹלָם, איז דאָך עס
[אדרבה] אַ ניאון פאַר הקדוש ברוך הוא², איז דאָס קָרָבן [תודה] "פגול הוא לא ירצה".

סב

בעוונותינו [הריבוס], ס'איז נישטאָ היינט קיין קרבנות, נאָר אַזויפיל אַז מ'זאָגט אַ
שְׁבַח הַהוֹדָה [זשזה במקום קרבן תודה].
אַבער אַז מ'גיט זיך אַ דריי אויס [מאחרי המקום, און מ'איז משבח די מינים ה' ישמרנו],
מאָכט מען פון דעם "שְׁבַח" אַ ניאון ה'. 'דאָס' איז [ליידער] דער "שְׁבַח" וואָס מ'מאָכט
שוין.

סג

ביאור המדרש בפסוק: על הגאולה ועל התמורה

לשעבר היו מקלסין על הגאולה, ועכשיו על התמורה

איך האָב שוין דאָס כמה פעמים געזאָגט^{2א} [לבאר על דרך זה, וואָס] ס'שטייט אין
מדרש רבה^{2ב} [על הפסוק] וְזֹאת לְפָנֶיךָ יִשְׂרָאֵל עַל הַגְּאוּלָּה וְעַל הַתְּמוּדָה, מְלַפְנֵיךָ הָאֵט
מען געלויבט השם יתברך על הגאולה, ועכשיו על התמורה, [כדכתיב] (ירמ' ב, יא) וְעַמִּי
'הַמִּיר' אֶת כְּבוֹדוֹ בְּלוֹא יוֹעִיל, 'וַיִּמְירוּ' אֶת כְּבוֹדָם בְּתַבְנִית שׁוֹר אֲכָל עֵשֶׂב, [זיי האָבן
געמאכט] אַ הֶמְרָה, זיי האָבן 'פאַרביטן' [=פאַרטוישט] דעם כבוד השם יתברך ביים חטא
העגל.

סד

וצ"ב דהיכין מציון שהיו מקלסין ומשבחין "על התמורה"

לכאורה, האָט מען [דען] עפּעס געלויבט השם יתברך אויף דעם [על התמורה של
העגל]? מ'האָט [סָתַם] געזינדיגט. וואָס זאָגט ער עפּעס [שאמר] אַ "שְׁבַח" עַל הַתְּמוּדָה.

סה

אמנם לפי המצב דכחיוס רואין שיש מציאות שיתנו שבחים על דבר ניאון ה',
שהוא "תמורה" נוראה לומר על חילול השם שהוא קידוש ה' וכבוד שמים

נאָר אַזוי איז עס היינט, דאָס זעט מען היינט בחוש.

^{2א} אפילו בלשונות ההודאה שמשבחין על זה להקב"ה. וכמאמר הכתוב (תהלים י, ג) וּבִצְעַי בְּרַךְ, 'נאין' ה'. ופירשו בגמרא (בבא קמא צד. ועוד) אין זה מברך אלא מנאץ.

^{2ב} בחינה ראשונה בזה שמזכיר כאן רבינו, עיין זה באורך בס"ג בשלח תשי"ח, ובחינה השנייה בס"ג בשלח תשי"ט. ובקצרה הזכיר רבינו מזה בכ"מ.

^{2ג} ברות רבה (ו, יא): וְזֹאת לְפָנֶיךָ יִשְׂרָאֵל עַל הַגְּאוּלָּה וְעַל הַתְּמוּדָה לְקִים כָּל דָּבָר (רות ד, ז). רבי חנינא פתר קרא בישראל וכו', לשעבר היו מקלסין על הגאולה, שנאמר (בשלח טו, ב) זֶה קְלִי וְאִנְיוֹהוּ, ועכשיו על התמורה, שנאמר (תהלים קו, כ) וַיִּמְירוּ אֶת כְּבוֹדָם בְּתַבְנִית שׁוֹר אֲכָל עֵשֶׂב, אין לך מנוול ומשוקע ומשונה כשור בשעה שאוכל עשב

מ'ג'יט שְׁבָחִים [על ניאוך ה', און] מען 'טוישט איבער' [דעם] כבוד השם יתברך [על חילול כבודו ית"ש, וכלשון הכתוב הַמִּיר 'כְּבוֹדוֹ', וְיִמְירוּ אֶת 'כְּבוֹדָם'].

אויף דעם וואָס איז אַ 'חִילוּל הַשֵּׁם נוֹרָא', זאָגט מען [אז] ס'איז אַ 'כְּבוֹד שְׁמִים', און דעם וואָס ס'איז אַ 'כְּבוֹד שְׁמִים' זאָגט מען ס'איז אַ 'חִילוּל הַשֵּׁם'.

מען טוישט איבער, אַ רעכטע "תְּמוּרָה", אַזוי ווי ס'איז געווען ביים חטא העגל. [וועל זה נאמר וְעָמִי] הַמִּיר אֶת 'כְּבוֹדֵי'.

סו

ובאופן שני יש לומר לפי המצב דהריוס, שזה רומז שמקלסן על ניאוך
ה' הגורם "להחליף" את הגאולה האמיתית, לגאולה של שקר

עקסטערדעם איז נאָך דער פֿשט [בענין "התמורה" והחילוף שעשו בענין "הגאולה". וואָס דאָס] זעט מען היינט.

דער אָמֶת, דעמאָלטס ווען ס'איז געוועזן נאָך די צרות וואָס אידן האָבן מיטגעמאַכט אין די צייטן [שבשנות הזעם], מ'געדענקט נאָך ווען ס'איז געוועזן אין דייטשלאנד די צרות מיט די לאַגערס, און ס'איז געבליבן דעם ביסל אידן. דאָרף מען נישט אויסרעכענען וואָס ס'איז געשען דעמאָלטס.

איז געווען [באותן שנים] אַ גרויסע פֿקידה, אַ זמן פֿאַר די גאָולה.

²² הכוונה על הפסוק (ירמ' ב, יא) הַהִמִּיר גִּי אֱלֹהִים וְהִמָּה לֹא אֱלֹהִים וְעָמִי הַמִּיר כְּבוֹדוֹ בְּלוֹא יוֹעִיל (שהזכירו רבינו לעיל באות 20).

וראו לציין כי על ענין זה שמזכיר כאן, יסד רבינו את שם הקונטרס על הגאָלה וְעַל הַתְּמוּרָה, כמו שכתב שם באורך בהקדמת הקונטרס עיי"ש. ונעתיק חלק מלשונו. [וגם בסוף הקונטרס (מסימן קכ ואילך) כתב רבינו עוד בחינות בענין זה עיי"ש].

וזה"ל שם בהקדמה (מהדורת לשון"ק אות ע-ע): ודעו נא כי בְּהִמָּרָה של שוא והבל, אשר הראה השטן לצעוק 'נְסִים נְסִים', הוא נותן כבוד לאבי אבות הטומאה רחמנא ליעלן. וכן היה בחטא העגל, כמו שהובא ברש"י ז"ל פרשת תשא (לכ, א) שבא שטן וערכב את העולם והראה דמות חשך ואפילה וערוביה לומר ודאי מת משה, ואחר כך על הכתוב (שם) כִּי זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ פִּירַשׁ רִשִּׁי ז"ל שִׁכְמִין דְּמוּת מֹשֶׁה הִרְאָה לָהֶם הַשְׁטֵן שְׁנוּשָׁאִים אוֹתוֹ בְּאִוִּיר רִקִּיעַ הַשָּׁמַיִם. ושוב ירד השטן לתוך העגל וְהָיָה בְּגִיָּה מְטֻשׁ וּמְשֻׁרָּךְ עֲמָא (תרגום יונתן שם, ט). והערב רב הטעו את ישראל כמובא למעלה, וכל אלה חוברו יחדיו, עד שהביא לידו כך שהיה הרבה כשרים מישראל שחשבו שעל ידי העגל הזה נותנים שבח להקב"ה, שמספרים ביציאת מצרים שהוא מצוה גדולה ועצומה, באמרם אֲשֶׁר הָעֵלּוּף מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, שהיה כוונתם להקב"ה, ולא הבינו שבשבח זה שנותנים להקב"ה נותנים כח להעגל הזהב שהיה עון פלילי ונורא. עד שבא משה וביטל טומאה זו מן העולם.

ובעוה"ר גם עכשיו נְעֻשְׁתָּה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בִּישְׁרָאֵל, שיש חושבים שמספרים נסים ונפלאות מהשי"ת, ממש נסי מצרים, ואינם שְׁמִים על לב כי הדברים סובבים לרומם כח הטומאה של הציונים, הגרועים באלפים דרגות מהעגל הזהב, שלא היה כפירה גמורה כל כך כמו הציונות, כי הן המה אשר על הכלל כולו יצאו כנודע, ואין צריך להאריך בזה. ובעונותינו הרבים, זעירין אינן אותן שנמלטו מהטומאה העמוקה של הציונות. ואף אותן הנזהרים בסיפור הנסים, שלא להזכיר אלא בלתי לה' לבדו, אבל אחרים 'גומרין עליהם את ההלל' על הכופרים והצבא של אבי אבות הטומאה. ולפעמים המספר בעצמו ש'מתחיל בשבח ומסיים בגנות', כי בא בסיום דבריו לשבח 'הציונים', שזה חירוף וגידוף נגד ה' ותורתו הקדושה.

ועל זה רמזו לנו חכמינו ז"ל ברוח כדאש"ו "ועכשיו" על התמורה, שנותנין שבח להקב"ה, בדרך שנתחלף לשבח העגל הטמא שבציונות, כאשר היה בחטא העגל דכתיב וְיִמְירוּ אֶת כְּבוֹדָם, כמבואר למעלה (שם אות ו-ה, ואות י). והיה כעין זה גם בשאר דורות, כמו בימי ש"צ וכדומה, אבל עכשיו הוא בעונותינו הרבים במדה גדושה יותר, צִעָקָה גְּדוֹלָה אֲשֶׁר כְּמוֹהָ לֹא נִהְיָתָה, וזה אומרם "עכשיו" על התמורה, שכן הוא עלול בכמה דורות (כדלעיל שם אות ח), עד שיבוא משיח צדקינו ויתגלה האמת הברור לכל העולם.

וכבר אמרתי רמז בלשון וְיִמְירוּ אֶת 'כְּבוֹדָם', שבכל אלה הכתות הרעים למיניהם, כל מה 'שהם' עושים, אף שיש בו חילול השם נורא, אומרים שהוא קידוש השם, ומה 'שאנשים' יראים את ה' עושים' לכבוד השם יתברך ותורתו הקדושה. אומרים שהוא חילול השם, ומחליפים "כבוד" השם יתברך, שעל הכבוד אומרים חילול, ועל החילול כולו אומר כבוד, וזה וְיִמְירוּ אֶת 'כְּבוֹדָם'.

[און] אייביג ווען ס'ווערט אויפגעהאלטן [די גאולה], ווערט צרות^{כז}.

סז

[און] ווער האָט עס מבטל געווען נעבעך ? !

די סטרא אחרא !

[מיט דעם וואָס] זיי האָבן [עס] צוגענומען מיט די 'פאַלטשע' גאולה, און מ'האָט

מניא^{כח} געווען לב העם.

סח

[ונמצא כי באמת כבר היה אז הזמן וואָס] מ'האָט געדאַרפט לויבן השם יתברך אויף דער

רעכטער גאולה, האָט זיך אויסגעלאָזט אז די קלי הַדעת האָבן געלויבט על הַתְמוּרָה,

[אויף די 'פאַלטשע' גאולה], אויף דעם וואָס האָט 'מַעֲכָב' געווען די [רעכטע] גאולה.

סט

הן הנה היו בעוכרינו !

ווען נישט 'די' צרה, ווען נישט 'די' פת האַרורה, ווען נישט די פת וואָס זיי האָבן

פאַרפירט די גאַנצע וועלט מיט אַפיקורסות, און מיט מינות, און מיט די פאַלטשע

גאולה, העט מיר שוין לאַנג געווען אויסגעלייזט געוואָרן !

בעוונותינו הרבים ואנחנו עונתיהם סבלנו^{כט}.

ע

בעוונותינו הרבים, און דאָס 'קלאַפט' מען צו [לחזק אותם בדברי שבח] ? !

דאָס איז מען מַשִּׁבַּח ? !

דעם וואָס האָט מַעֲכָב געווען די גאולה !

[ונמצא בעוה"ר כי בדיבורים כאלו] גיט מען אַפ 'שבח' על "הַתְמוּרָה" !

[אויף דעם] וואָס איז דער היפוך פון די גאולה !

'איבערגעטוישט' !

[וועל כל זה רומז דברי המדרש הנזכר]^{כז}.

^{כז} עיין בזה באורך בס"ג וארא תשכ"א.

^{כח} מלשון וְלָמַד תְּנִיאוֹן אֶת לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (מסעי לב, ז), ופירש"י תסירו ותמניעו לבם.

^{כט} לשון הפסוק באיכה (ה, ז).

^{כו} וז"ל רבינו בהקדמת על הגאולה ועל התמורה (שם בהמשך, מהדורת לשון קדשו אות עז-פא): ויש עוד בענין אמרם על הגאולה ועל הַתְמוּרָה, כי נודע מפי סופרים וספרים, שבכל עת שנתעורר למעלה איזה [זמן] פקידה לגאולתינו ופדות נפשנו, מתחכם השטן להחליף בגאולה של שקר המביא צרה וצוקה וחשך ואפילה בעולם. וְרָמַז [זאת] הרבינו גרשום זלה"ה במסכת תמיד דף ל"ב, על מה שאמרו שְׁטָנָא נִצָּח, כתב שם בפירושו וזה לשונו: אל תתמה על זה, שהשטן הוא נוצח, שְׁמִתְּצָה אותם ונותן להם גאולה, ולבסוף יורידם לגיהנם. והגם דלא מיירי שם בגמרא מענין של גאולה לא מיניה ולא מקצתה, ראה זאת הרבינו גרשום זלה"ה ברוח קדשו, ורמז לנו הדבר בדברו מענין ניצוח השטן רחמנא ליצלן.

וכן היה אחר שסבלו אחינו בני ישראל צרות נוראות מהצר הצורך שבגרמניה (בשנות ת"ש-תש"ה), היה פקידה חזקה להגאולה, וְחִטְפָה הסטרא אחרא בערמימות עמוקה, והחליפה בגאולה של שקר וכזב שעל ידי שלוהיו הציונים הטמאים ומטמאים את כל העולם כולו, והדתיים הנגזרים אחריהם, שהמירו את לבבם של בני ישראל בהשקר הנורא. וְדִין גְּרָמָא רִצְצִינָא, שנתעכבה הגאולה כל כך, כמו שהבאתי בספרי ויואל משה (בהקדמה ד"ה וזה ברור, ובמאמר א סימן מג וסימן פד) דברי חכמינו ז"ל (ילקוט שמעוני, ב, רמז קצא) המבוארים שגאולה העתידה תלוי רק בזכות נְטוּנָא להמתין עד ביאת המשיח, ולא לפנות לשום גאולה אחרת חז"י טרם ביאת המשיח.

וכפי הנראה גם עכשיו (בשנת תשכ"ז) היה הפקידה לגאולה, אשר השטן מוסר נפשו לקטרג על זה בתחבולות נוראות, ועשה אשר זמם, תמונה של אותות ומופתים, לסמות עיני העולם [לחשוב] אשר על ידי

עא

הציונים גרועים פי כמה מהכת ש"צ

ואין להבין עד כמה גברה כח השמן שיכולין עוד לטעות אחריהם

הכת ש"ץ ושאר כתות של שקר שהיו מעולם, הם נתלבשו בלבוש של תורה וקדושה, אבל הרשעים שבזמננו הם מגלים בפרהסיא את כפירתם בה' ובתורתו, וכבר העבירו את רוב ישראל מתורתם ואמונתם רח"ל

דער אָמט, [ס'אייז] פֿלאַי פֿלאַים, ס'איז גאַרנישט צו פאַרשטיין ווי ווייט [ס'אייז]

דער פֿת פֿונעם שִׁטן [להטעות את הלב], הַפֿלאַ פֿפֿלאַ.

ווער זעט דען נישט דאָס [אָפֿען, שהם מְנַאֲצִי '?!]

ס'איז דען געווען ווי אַמאָל די אַלע [כתות של שקר שהעמיד השטן, וואָס עס] האָט

געהאַט פֿלאַץ [מקום לטעות בהם ח"ו. כי השטן] ער האָט געהאַט די אַלע [כתות] עבודה

זרע'ס, און די פֿת ש"צ, וכדומה, זיי האָבן [כאַטש] געהאַט וואָס צו ווייזן [גם תורה

ועבודה], מ'האַט נישט אַזוי אַרויסגעזען דעם 'ניוול' [שלמה].

[אבל ברשעי זמנינו] וואו איז דען דאָ אַ מקום להסתפק [לנטות אחריהם]?

עב

[והלא] מיום שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם איז נאָכנישט געווען אַזאַ פֿת וואָס זאָל אַזוי וויי

טון פֿאַר'ן כָּלל יִשְׂרָאֵל !

ווער האָט אויסגע'שְׁמַד'ט באמת 'אכציג פראָצענט' פון כָּלל יִשְׂרָאֵל, [אפילו] נאָך

'איידער' די מדינה איז געוואָרן. אין די אַלע מדינות [העולם], די יוגענט, די יוגענט איז

[דורך זיי] געוואָרן לאַ עלינו כּוֹפְּרִים, אַראָפּגעפֿירט אינגאַנצן פון דער אָמוּנָה כ"ב.

אפיקורסים גמורים ועוקרי התורה הקדושה, וגם ממלאים כל ארץ ישראל בעבודה זרה רחמנא ליצלן על ידי המיסאָן שאין כמותו בכל העולם, הן המה המביאים גאולה וישועה לישראל. ושעל ידי זה נמשכו אחריהם הרבה לבבות שומרי תורה ומצות שבישראל. וזה קטרוג גדול, המחליף גאולה האמיתית בגאולה של חושך ואפילה, רחמנא ליצלן. אין לשער גודל הצער העצום, אשר בלבבות המשתוקקים לגאולה שלימה, בראותם עיכוב הגאולה כי נורא הוא, אם חס ושלום לא יעמדו ישראל בנסיון הזה, שלא להאמין כלל וכלל להאפיקורסים, לא בדיבור ולא במעשה ולא במחשבה.

וברש"ז ז"ל פרשת קדושים (יט, לא) על הפסוק אל תפנו וגו' אל תבקשו לטמאה בהם אני ה' אלקיכם, כתב שם "דעו את מי אתם מחליפין במי" - התבוננו נא במלות קדושות האלה, כי אתם מחליפים את כל התורה כולה, והגאולה האמיתית, ודעת כל הצדיקים והקדושים שבדורות שלפנינו, שצעקו מרוות על הכת הארורה של הציונים ומסרו נפשם להתרחק מהם ומכיוצא בהם, לברוח מהם הרבה יותר מהבורח מן הארי הרודף אחריו להורגו, ועכשיו אתם מחליפים הכל את אשר לכל, על ידי סמיות עינים של הס"מ בשליחות הציונים, כאילו הן המה שעשו גאולה וישועה, ולא תתבוננו שהכל שקר וכזב, כאשר יתבאר בדברי הקונטרס בפנים. אוי לדור שכן עלתה בימיו.

ולא לחנם צִוָּה הכתוב על הגאֻלָּה ועל התְּמִירָה, שלפנים היו משבחים ומקלסין להשי"ת על הגאולה האמיתית, ועכשיו עלולים הדורות ליתן קילוס ושבחים על התמורה הרעה ומרה, שנתחלפה [הגאולה אמיתית] בגאולה של חושך ואפילה רח"ל. והוא ממש כמו בחטא העגל, שכבר הבאתי (לעיל שם אות ג) שאותן שעברו לעגל מתו תיכף, ולא נשארו אלא אותן שהיה כוונתם לשמים, כמו שכתבו כל הראשונים זלה"ה. והנה באמת היה גם אז אך בטעות גמור, כמו שהובא למעלה (שם אות יב) שהשטן ערבב את העולם ונכנס לתוך העגל מטפז ומשורר, ואם כן היו שגוּגין, ומדוע היה החרון אף והקצף גדול כל כך, שנענשו כל ישראל כל כך על ידי אותו החטא, אף שהיה כוונתם לשמים. אבל היה בשליל שלא התבוננו, [כי] כיון שראו שבא המערב רב, וגם אחר כך וַיִּקְמוּ לַצֶּחֶק (תשא לב, ו) כפירש"י ז"ל עבודה זרה וגילוי עריות, היה מהרואי להתבונן שהוא מהסטרא אחרא רח"ל, וכמו שהבאתי (שם באות א) דברי חכמינו ז"ל שאמרו המשל וַיְמִירוּ וגו' בתְּכִינִת שׁוֹר אֵכֶל עֶשֶׂב שהוא משוקץ מתועב ומנוול. וככה גם עתה, הלא נראה לכל גודל הטמאה ואת המעשים המשוקצים המתועבים ומנוולים עד קצה האחרון מה שעושים אלה הרשעים האכזרים, והאין לא תתבוננו שכל מעשיהם הוא מהסטרא אחרא, ולתת לב לדעת מה זה ועל מה זה, ומי אתם מחליפים במי.

כ"ז רבינו בהקדמת ויואל משה (במהדורת ויואל משה הבחיר אות ו): כי הכתות האלה שהמשיכו ברעיון הטמא הזה להקים להם מדינה לפני הזמן בלי תורה, המשיכו את בני ישראל למינות ואפיקורסות נוראה אשר לא היתה

און זייט 'זיי זענען' (מעט הקמת המדינה) דאָרף מען דען אויסרעכענען (כמה מישראל העבירו על דתם)? מ'דאָרף ניטאַמאַל זאָגן!
מ'קען גאָרנישט אזויפיל זאָגן מיט'ן מויל וואָס זיי האָבן געטון (מיום הוסדם)!
און וואָס זיי טוען 'נאָך היינט' אפילו!

עג

בענין מה שכבשו מקום המקדש

שאין זה אלא צרה גדולה וחילול ה'

ובפרט שעברו שם על עבירות חמורות, הן עבודה זרה, והן חילול שבת בפרהסיא, והן פריצות וזוהמא, והכל במקום הקודש והמקדש, ומי יודע איזה "צרות" יכול עוד לצמוח בעון זה

און אַ געשריי געוואָלד אין הימל! איבער דער גרויסער פּירָצה, אַז מ'האַט צוגענומען - ווי איך האָב דאָס שוין די פאָריגע מאל געזאָגט (בס"ג שלח), - מ'האַט פּובֿש געווען דאָס "מקום המקדש" [אינאיינעם] מיט די עבודה זרה'ס, בעוונותינו הרבים. [ובזה גופא עוברים על איסור עבודה זרה, כמבואר שם].

עד

אזא "חילול השם נורא" איז נאָכנישט געווען מיום הוסדה אָרץ!

זייט "ארץ ישראל" איז דאָ אויף דער וועלט!

ס'איז נאָכנישט געווען [אזויס] אַז מ'זאָל [דאָרט מחלל שבת זיין] צווישן מאות אַלפים אידן, פּפּומבי, חילול [שבת] - מחללי שבתות - נורא פון טויזנטער [מענטשן].

מ'איז אַרומגעפאָרן [בשבת העבר, עם "באָסעס" מכל המדינה למקום הכותל] און מ'איז צוריק אַהיים, און כדומה, [ועשו שם חילול שבת] בפרהסיא, [און] מיט "תעורבות"!

אַ "פריצות" אויפ'ן מקום המקדש!

אַ חילול שבת בפני עשרה מישראל איז דאָס אַרגסטע^ט, הייסט [ווי] ער האָט כּוּפּר געווען אין דער אַמוּנה.

כמוה מיום הוסדה הארץ, כי אף אומות העולם עובדי עבודה זרה מאמינים בהשם יתברך שהוא הסיבה הראשונה, אבל אלה הרשעים כופרים בעיקר, ובתחילה ממשיכים הלבבות במה שתאווה היא לעינים, להיות ככל הגוים עם וממשלה כמו האומות, ושוב נמשכו אחריהם גם בעיקר הרעיון דלית דין ולית דין חס ושלום, אלא הכל תלוי בזרוע בשר וכלי זיין. ואין צריך להאריך בזה, כי נודע בחוש המהפכה הנוראה שהסבו הכתות האלה, שנהפכו למינות רחמנא ליצולן כמה מדינות, ונפרץ כח המינות במילואו בהרבה בתי בני ישראל הכשרים עד אין שיעור, וממש מספר גדול של מיליונים מישראל נפלו על ידם ברשת המינות, רחמנא ליצולן.

^ט עיין בגמרא עירובין (טו): אמר רב הונא, איזהו ישראל מומר, זה המחלל שבתות בפרהסיא. [וע"ע חולין (ה)].
ועיין בגמרא סנהדרין (עד): וכמה פרהסיא, אמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן, אין פרהסיא פחותה מעשרה בני אדם. פשיטא ישראלים בעינן, דכתיב (אמרו כב, לא) ונקדשתי בתוך בני ישראל וכו', וכתיב התם (קרח טז, כא) הקדלו מתוך העדה הזאת, מה להלן עשרה וכולהו ישראל, אף כאן עשרה וכולהו ישראל.
וברמב"ם (יסודי התורה ה, א-ב) כל בית ישראל מצוין על קדוש השם וכו' כגון שאנסו לבנות לו ביתו בשבת וכו' אם היה בינו לבין עצמו וכו' יעבור ואל יהרג, ואם אנסו "בעשרה מישראל" יהרג ואל יעבור.

ובשלחן ערוך (י"ד ב, ה): מומר להכעיס וכו' או שהוא מומר לעבודת כוכבים או לחלל שבת "בפרהסיא" וכו', דינו כעובד כוכבים. וכתב בבאר היטב שם (סקט"ו): בפרהסיא, היינו בפני עשרה אנשים ישראלים. ומקורו בשו"ת הרשב"א (ח"י, קטט), הובא בבית יוסף (י"ד קט, ד"ה עוד מפני) ודרכי משה (שם קכד, ג). [וע"ע באורך בשו"ע גנו"כ באבן העזר (קכג, ה)].

ובתבואות שור (שמלה חדשה סעיף טז) כתב דהה"ד אם הדבר "ידוע לעשרה" מישראל. והובא בגליקן מהרש"א על השו"ע (שם ב, ה). [וע"ע באורך בשו"ע גנו"כ באבן העזר (קכג, ה)].

אָבער צווישן 'מאות אלפים' אידן [זאָל מען מאַכן] אַ קיבוץ, אַ קיבוץ אויפ'ן "מקום
הַמִּקְדָּשׁ" צו גיין "מַחֲלֵל שֶׁבֶת" זיין בְּפִרְהָסְיָא, [און] מיט כל מיני "פְּרִיצוֹת", [דאָס] איז
נאָכנישט געווען פֿעֹלָם!
דאָס אַליין בעווננו הרבים קען גורם זיין אלע צָרוֹת!
אוי לָאָזְנִים שְׂכַךְ שׁוּמְעוֹת!

עה

בענין מה שאומרים שנעשה התעוררות תשובה ע"י נצחונם

אין לך טפשות גדול מזה, והלא אדרבה על ידי זה נתרבה הכפירה והרבה עבירות חמורות
אלא שכח השמן גדול לסמות עינים עד כדי כך שיאמרו אף דברי שמות והכל

מ'גיט עס נאך א נאָמען [אז] ס'איז דאָ "תְּשׁוּבָה" געקומען אויף דער וועלט [על ידי
נצחונם].

ווי איז גאָר אַ מציאות בעולם [צו נאָכזאָגן] אַזאַ מין שגעון?
אויסער - איך בין מוחל - דאָס מינות און אַפִּיקוֹרְסוֹת וואָס ס'ליגט אין דעם, נאָר
ליגט אַזאַ מין שגעון [וטפשות בדיבורי הבל כאלו].
ווי קען מען אַזוינס זאָגן? [והלא אדרבה על ידי זה נתרבה המינות וכפירה, ועון עבודה זרה,
והפריצות, וחילול שבת בפרהסיא].
[ויכולין לראות מזה] ווי ווייט דאָס פאַרפֿירט [הסמיות עינים של החטאים וכח השטן השורה
בעולם].

עו

וכמבואר ברש"י: דכשנעשים "חומאים בנפשותם", שוב אין קושיא "וכי טפשים היו, ומה ראה לשמות זה"
ווי רש"י זאָגט^ל [בפרשתן], [דמקשה] זיי זענען געווען 'טפֿשים'? ענטפערט רש"י
זיי זענען געוואָרן חטאים בנפשותם. [ווייל] מ'דאַרף שוין נישט זאָגן [מער ווי דעם], איז
שוין נישט קיין קשיא [וכי טפשים היו, דכשחוטאים ויש סמיות עינים] זאָגט מען דאָס
גרעסטע 'טפֿשות' אפילו.

עז

[אזוי ווי היינט] מ'זאָגט גאָר "תְּשׁוּבָה", מ'זאָגט גאָר [אז] זיי זענען גאָר געוואָרן
"בְּעֵלֵי תְּשׁוּבָה"ס [בשעה שאדרבה נתרבה הטומאה והכפירה רח"ל]. בעוונותינו הרבים.

עח

ואפילו אם היה האמת כן אין להתפעל מזה כלום. והלא בזמן כת ש"ץ עשו באמת תשובה גדולה
וסיגופים נוראים, אבל חכמי ישראל ראו בזה אסון, שיכול להעביר על הדת ח"ו, ולא נתפעלו מזה
דער אָמֶת, אפילו ווען יאָ [אלמלי היה אָמֶת כדבריהם שנעשו בעלי תשובה, גם כן אין
להתפעל מזה כלום].

ווי מ'זעט, ווען פֿת ש"צ האָט זיך 'אַנגעהויבן' - ווי דער מהר"י ששפורט
באַשרייבט^ב - איז געוואָרן אַ גרויסער פֿת תְּשׁוּבָה בעולם, [אין] די גאַנצע וועלט, [אזוי]

^ל כלומר: איך רעד שוין נישט פון דעם.

^א ברש"י (טז, י): ולא טפשים היו שכך התרה בהם וקבלו עליהם לקרב? אלא הם חטאו על נפשותם, שנאמר אֶת
מִקְהָלֹת הַחֲטָאִים הָאֵלֶּה בְּנִפְשֵׁיהֶם. - [נוכח הובא דברי רש"י באורך לעיל על אות כו].

^ב בתחילת ספרו ציצת נובל צבי, וזה מקצת לשונו שם: והדברים הללו נכנסו בלב ההמון, וגם בקצת מהחכמים
עשו רושם ונתעוררו לתשובה גדולה כל ישראל הקרובים והרחוקים שבכל העולם וכו'. ובין כה וכה היו מרבית
בתשובה ותפלה ותחנון, כדי לזכות לראות בטובו בלי שום חבלי משיח, שכך היתה הבטחת נביאם לומר

ברענגען זיי. [ולא רק סתם תשובה, נאָר] אָבער "תְּשׁוּבָה מְעוּלָה" זאָגן זיי, אידן האָבן געפּאַסט הפּסקות^ל, גאַנצע וואָכן, אַזעלכע סיגופים, שְׁאִין הָפָה יְכוּל לְדַבֵּר – זאָגט ער דאָס לשון – וְאִין הַשֶּׁכַּל יְכוּל לְהִבִּין, מ'האַט [עס] נישט געקאָנט פאַרשטיין, 'איבער' די כוחות, [והכל כדן] ווייל זיי האָבן געוואָלט זיי זאָלן זוכה זיין לאורו של משיח, זענען זיי צוגעקומען [לסיגופים כאלו] וואָס דער 'יֵצֵר הָרַע' האָט זיי געברענגט. און די חכמי ישראל האָבן [אָבער] געזען אין דעם אַ גרויס אומגליק, אין 'דער' "תְּשׁוּבָה". ווייל אַז דער מקור איז שָׁקֵר, אַז דער מקור איז ליגנט, האָבן זיי געזען [אַז] דאָס וועט אַראַפּפִירן פון די תּוֹרָה הַקְדוּשָׁה [וכמו שאירע עמהם לבסוף]. מ'האַט זיך גאָרנישט איבערגעשראַקן פאַר דער "תְּשׁוּבָה".

עט

אבל כּהיום לא היה כלל התעוררות תשובה בעולם, והכל הכל [אָבער] היינט, הייבט זיך נישט אָן און לאָזט זיך נישט אויס, [דלא היה עתה שום התעוררות תשובה. נאָר אלמלי] אפילו ווען יא, איז דאָס אויך גאָרנישט [קיין ראייה]^{לד}.

פ

מ'הערט דען עפעס – ווער וואָס ווען – עפעס ווייניגער חילול שַׁבָּת? צי ווייניגער נְבִילוֹת וְטִרְיפוֹת איז דאָ אויף דער וועלט?

פא

.. [און אויף דעם] גיט מען אַ נאָמען 'הַתְּעוֹרָרוֹת תְּשׁוּבָה'? 'הַתְּעוֹרָרוֹת תְּשׁוּבָה' [אויף דעם] אַז די גאַנצע וועלט גיט אַן 'הַסְּכָמָה' אויף די וואָס זענען 'מִפִּיר' כָּל הַתּוֹרָה כּוֹלָה, און זיי זענען פּוֹנֶה, זיי האָבן דאָס 'אינזין', [צו] בכלל עוֹקֵר זיין כָּל הַתּוֹרָה כּוֹלָה. אַז נישט, ווי דען טוט מען אַזוינס, טאַקע נאָך ווען מ'איז בְּעֵידֵן רִיתְחָא^ל, מ'איז נאָכנישט פאַרטיג אינגאַנצן [עם המלחמה ותוצאותיה], גייט מען מיט אַזאַ "פְּרִיצוֹת" [במקום המקדש].

פון דעם [אַליין] זעט מען דאָך ווי זיי זענען 'אויסן' [=שכל מטרות] אויף דעם, [לעקור ולהפיר את כל התורה].

[און] אויף דעם גיט מען אַ נאָמען – בעוונותינו הרבים, אוי לאָזנִים שְׁכֵךְ שׁוֹמְעוֹת – גיט מען אַ נאָמען אַז ס'איז דאָ "תְּשׁוּבָה" אויף דער וועלט? !

שהגאולה תהיה בקרוב, והתשובה תמטץ חבלי משיח. ובכל העולם נעשית תשובה מעולה, בסיגופין ותעניות, והפסקות של שבוע שלם, וטבילה במים קרים בזמן הקור, וסיגופים אחרים מה שאין הפה יכולה לדבר ולא השכל לקבל.

^{לב} היינו תענית של מספר ימים רצופות זה אחר זה, ורק בלילה מפסיקין התענית לאכול קצת.

^{לד} וז"ל רבינו בעל הגאולה ועה"ת (סימן נו): והנה התועים והמתעים מתגברים בסמיות עינים כל כך, עד שמפרסים דברי הכל רוח, שכאילו על ידי הנסים הבדויים והמדומים של צבא הציונים, נתרבו בעלי תשובה וחזרו למוטב. ובאמת אין כדאי לטפל בהם ולדחות דבריהם, כי גלוי ומפורסם ההיפך, שנתרבה בעוונותינו הרבים על ידי נצחונם המינות והאפיקורסות, והפירצות והחציפות במקום המקדש, באופן מבהיל ונורא. אמנם אפילו אם נניח שרואים באיזה מהם ענינים של תשובה, אין בזה ממש. – וכבר היה לעולמים בימי הש"ץ שר"י, כידוע מה שכתב הקדוש מהר"י ששפורט זלה"ה בריש ספרו ציצית נוכל צבי, שכתב וכו' (הובא לשונו לעיל בהערה לב), ראה שם בפנים. אבל הצדיקים האמיתיים שבדור ההוא, המה ראו והבינו שאין בתשובתם ממש, כיון שְׁמִקְוָה משורש הרע. ולבסוף נתגלה קלונם. (וההמשך שם, מובא לקמן בהערה לט).

^{לה} ויאתא בגמרא מנחות (מא.) דבעידן ריתחא מענישין אפילו על ביטול מצות עשה שאינה חיובית. ובודאי שיש להזהר אז ביותר.

פב

איך ווייס גאָרנישט צי ס'איז 'עפעס' [אם יש איז ממש בכלל בשמועות אלו]. און אפילו ס'איז עפעס [אין להתפעל מזה, וכמו שרואין מה שהיה בכ"ת ש"ץ].
איך האָב שוין גערעדט פון דעם (בס"ג בהעלותך) [וואָס] מ'הער מיר מ'זאָגט [אַז] מ'טוט אָן תּפֿילין, אָדער כּדומה, [שאין בזה מצוה רק עבירה]'.^ל

פג

מבואר ביערות דבש: שלפעמים רואים רשע שנעשה בעל תשובה לזמן קצר וחוזר לסורו, כי השמן כשאין לו עוד מה לינק ממנו, מסיתו לעשות איוה מצות כדי שיהיה לו מה לינק עוד ממנו [ואפילו אם היו עושים באמת "מצות", איז עס] וואָס דער יערות דבש זאָגט [לפרש לשון הזמירות למוצאי שבת, פֿדה עמך מעזים] צאנף מיד גוֹזִים.
זאָגט דער יערות דבש פֿאַרנט [בתחלת הספר] אין די ערשטע דרשה^ל, [דהנה] די סטראַ אַחראַ וויל דאָך יונק זיין פון עפעס [קדושה. ולכן] מ'זעט - זאָגט ער - בַּחוּש, ס'איז דאָ אַסאך מאל - זאָגט ער - [אַז] איינער איז גאָר אַ רָשע, [און] פּלוּצים ווערט ער פֿרום און טוט תּשובה, מיט תּענית וְשֶׁק וְאָפֶר, אַזוי זאָגט ער. [און] ווען אַ שטיקל צייט גייט דורך, ווערט ער צוריק אַ רָשע.
זאָגט דער יערות דבש פֿאַרוואָס איז דאָס? [ווייל] דער שטן וויל עפעס יונק זיין, זיי לעבן דאָך גאָר פון דעם [מניצוי הקדושה, וממילא] אַז זיי האָבן מער נישט וואָס יונק צו זיין [פון אים], מאַכט ער אים פֿרום, און ער הייסט אים טון אַ שטיקל צייט מַצוֹת, [און] דערנאָכדעם מאַכט ער אים צוריק פֿאַר אַ רָשע, [ועל ידי זה] איז ער יונק 'די מַצוֹת'.

[והמשל בזה], די צאן, די שאף, אַז מ'וויל זיי שערן, גיט מען זיי צו עסן פריער מֶלַח, און מ'זעט ס'זאָל גוט וואַקסן די האָר, [און] נאָכדעם שערט מען זיי אָפּ.
זאָגט ער דאָס איז די בחינה [שמתפללים פֿדה עמך מעזים] צאנף מיד גוֹזִים, מ'זאָל נישט אַזוי טון [מיט אידן] אַזוי ווי מ'טוט ווען מ'איז גוֹזֵז די צאן.
אַזוי זאָגט ער אין יערות דבש.

^{לו} ו"ל רבינו בעל הגאולה ועה"ת (סימן נו): והנה לא שמענו אומרים שהיו אנשים שנשמרו ופרשו מאכילת נבילות וטריפות, ומחילול שבת בפרהסיא וכדומה, או שעשו תיקונים לטובה בחינוך בניהם, שמתחנכים עד הנה לכפירה רחמנא ליציל, רק אחת שמענו ממעלת תשובתם, שהניחו תפלין. ופלא מה זה שנתאחזו במצות תפלין דוקא. אמנם כבר מצינו דוגמתה בירושלמי (ברכות פ"ב ה"א), "תפלין מפני מה לא החזיקו בהן, מפני הרמאין וכו'" (ועיי"ש הביאור באורך, והוא מדברי רבינו בס"ג בהעלותך, ומשם תרשנו).

^{לז} ביערות דבש (ח"א, דרוש א): כאשר דרשתי מימים מקדם על זה החרוז בפיוט אָדיר אָיום וְנוֹרָא וכו', צאנף מיד גוֹזִים, הרצון, שלפעמים אנו רואים אדם רשע שחוזר בתשובה, יושב בצום ובכי, מתפלש בעפר, וכהנה דברים טובים, וכאשר יעברו ימים אחדים, הנה הוא חוזר לסורו במעשים מקולקלים, ונשכח ימי השבע מפני ימי הרעב. וסיבה לזה הוא, כמו צאן שמבקשים לגזוז ובצמרו יעשו כל חפץ, יתנו לו לאכול מֶלַח וכדומה המגדל צמר למאוד, וכאשר יגדל הצמר יגזזו, וכן יעשו תמיד. וכן הסטרא אחרא יונקים מן ישראל העובר, [את] שפעת קדושה אשר בו, והוא להם למחיה, ולכך סָבִיב וְשָׁעִים יִתְהַלְכוּן (תהלים יב, ט) [שסט"א הם סביב הרשעים לנקות מהם מעט הקדושה שבהם]. אך כאשר הם יונקים וכבר נפשו יבשה ואין לחלוותיה קדושה עוד בה, כי ה' סר מעליו ומעשיו רעים וחטאים, מה הם עושים, נותנים ללבו לשוב אל ה' ולעשות טוב, עד אשר ידושן נפשו מטוב ה' כפי עבודתו במצות ה', ויהיה מלא טוב בברכת ה', ואז כאשר רואים ישמן ישרון ונפשו מלא טוב, אז ימנעו אותו מלילך במצות ה' כפעם בפעם, ויונקים ממנו כל שפעת קדושה, ובעו"ה נותן חלקו לזרים וכוחו לנכרים. וזהו הבקשה הנ"ל שה' יציל אותנו, ולכך אמר צאנף מיד גוֹזִים, שלא יקרה לנו כנ"ל - ולכך צריך גדרים ושמירות רבות הן במדות והן במעשים, שכל ישוב לכסלה ח"ו, אדרבה להוסיף אומץ בכל יום בתורה ומדע וביראה וכו'.

פד

אבל נידון דידן עוד גרע מנידון היערות דבש, דשם עושה עכ"פ מצות, אבל כאן הוא רק עבירות נאָר [נידון דידן] דאָס איז דאָך גאָר אַנדערש [ווי די ווערטער פון יערות דבש].
[דשם מיינ'ן] ער טוט דאָך עפעס מַצוֹת, [און] ער האָט וואָס צו נעמען [פון אים].
[אַבער] 'דאָ' האָט ער נישט וואָס צו נעמען, [ווייל] דאָס איז דאָך אַלעס גאָרנישט.
פון דעם ווערט דאָך גאָרנישט, [אַזוי ווי] דער סוף איז דאָך.

פה

אלא שעתה רוצה לינק ח"ו מאותן שהיו יראים ומניחי תפילין עד עתה, ועכשיו נפלו לידי הרהורי מונת רח"ל
נאָר וואָס'זשע דען, דער מיד גוֹזִיִּים [בעניינן] איז [אַז] ער קאָן באַשערן^{לח} די וואָס
זיי האָבן יאָ געלייגט תַּפִּילִין 'ביז היצטערט', און זיי קומען מיט אַזעלכע מַחֲשָׁבוֹת,
און פאַלן אַריין אין מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל מִינּוּת^{לט}.

פו

מי שאמונתו בה' שלומה, לא יוכל לחשוב שיעשו מן השמים נסים עבור אותן שהן מפירים את כל התורה כולה, וכבר הרבו משומדים וכופרים בכל העולם, וטמאו את כל ארץ ישראל בעון עבודה זרה
ס'איז דאָך לא ימָלֵט, ס'איז גאָרנישט מעגליך [אַנדערש].
ווער ס'גלייבט אַז ס'איז דאָ אַ "באַשעפער" און ס'איז דאָ אַ "תוֹרָה הַקְדוּשָׁה",
דער קאָן נישט קלערן אַז 'די' וואָס זענען "מפיר" פֿל תוֹרָה פֿולה, [און] זיי האָבן
אַנגעפילט מיט "מְשומְדִים" [און] מיט "עֲבוֹדָה זָרָה" [גאנץ] אַרץ יִשְׂרָאֵל, און די גאַנצע
וועלט, דער מקור [של מינות וכפירה זענען זיי], אַז "די" זאָלן זיין, [אַז] פֿאַר "די" זאָל מען
[מן השמים] טון "נִסִּים", פֿאַר 'דעם'?
ווער ס'קלערט [להסתפק] אין דעם, איז נישט מעגליך ס'זאָל נישט זיין נִזְרָקָה בו
מִינּוּת !

פז

ואם היה להם איזה נסים, היה זה רק מצד השמן והסטרא אחרא.
אבל באמת לא היה כאן נסים כלל, וכל הצלחתם הוא בדרך הטבע
יהיה איך שיהיה, שטייט גענוג אויף דעם [שמצד השטן בא לפעמים הצלחה וגם נסים
להרשעים].

^{לח} פירוש: אָפּשערן.

^{לט} זו"ל רבינו בעל הגאולה ועה"ת (סימן נו, בהמשך): וברור שכל זאת [אפילו לו יהיה שיש איזה תנועת התשובה] הוא מעצת הס"מ, כמו שכתב היערות דבש (חלק א, א) לפרש החרוז צאנף מיד גוֹזִיִּים וכו', וכן הסטרא אחרא יונקים מן ישראל העובר שפעת קדושה אשר בו וכו' וכבר נפשו בַּקֶּשָׁה ואין לחלוחית קדושה עוד וכו', נותנים ללבו לשוב אל ה' ולעשות טוב וכו' אז ימנעו אותו מליך במצות כפעם ויונקים ממנו כל שפעת קדושה וכו'.
אמנם לענייננו אין כוונת השטן לכך לינוק ממעשה המצוה של המינים האלו, כי נפשם יבשה, ואין בהם מלחלוחית קדושה, ואף התפילין שמניחים לא למצוה יחשב להם, כמו שנבאר (בסימן נו-נח) דעוד עושין איסור בזה. אלא שכוונת הסטרא אחרא לינוק ממעשה המצוה של אלו 'שמתחברים' אליהם, וכל מצותם שעשו עד הנה, טרם שנתחברו למינים ואפיקורסים, הס"מ יונק מהם ונוטלם לחלקו, והם ובעליהם עלו בגורלו על ידי שנתחברו לרשעים, וכמ"ש רבינו יונה ז"ל באבות (א, ט) לפרש מאמר התנא אל תתחבר לרשע וכו'.
אבל האמת הוא שכל הענין אינו אלא סמיות ואחיות עינים של השטן, דכבר ביררנו לעיל מדברי הגמרא דיש בכוחו של הס"מ לעשות צורות של "נסים" כדי להטעות את הבריות, וכמו כן ניתן לו כח ורשות לעשות דמיונות וצורות של "בעלי תשובה", ודי בזה לסמות עיני ההמון חלושי הראות, אשר לא יביטו לשורש הדברים. אבל אין כדאי להאריך בזה כי מי שיש לו עינים, יודע ומבין כי מיעוטא דמיעוטא המה, ואף אלו אין בהם ממש, וכצל עובר.

פח

קודם ס'איז ליגנט די גאַנצע מעשה פון "נסים" [כי עכשיו לא היה כאן שום נסים ואפילו מצד השטן, ווי] איך האָב דאָס שוין מסביר געווען (בס"ג נשא בהעלותך ושלח).
[און ווי] איך ברענג דאָך אַ ראיה - ווי איך האָב פריער געזאָגט (באות ג) דעם רמב"ן [בענין פלגש בגבעה], - [אַז] ס'איז אַ דרך הטבע [מה שמתחלה היה נצחון להבני בנימין], פאַרקערט, ווייל מ'האָט זיי געלאָזט אויף די מקרים [של הטבע, לכן נצחו המועטים שהיו גבורים].

איז דאָך דאָס די גאַנצע [נצחון] 'גאָרנישט' [קיין רבותא].

פט

הצלת אחינו בני ישראל, זה היה מן השמים מתוך רחמים וחסדים. אבל מצד הרשעים פעלו רק הצרה והפחד [און] דעס וואָס דער בורא כל עולמים האָט געהאַלפן [אַז] אידן זענען דערווייל ניצול געוואָרן, איז געוועזן רחמים וחסדים [מאת הקב"ה, כִּי] רַבִּים רַחֲמֵי (שמואל ב' כד, יד), צו 'דעם' האָבן זיי [די רשעים] גאָרנישט געטון. [נאָר] 'זייער' פֿעולָה [של הציונים] איז געווען [לעשות הצרה והפחד].

צ

ענין קרבות יחפצו

בגמרא: מי גרם להם לישראל שיתפורו לבין האומות, "קרבות" שהיו חפצין בהם. ומפרש מהרש"א דהוא מלשון מלחמה. וחוכוונה על שלחמו עם נבוכדנצר בבית ראשון, וכן הבריונים לחמו עם מיטום בבית שני, ולולי זאת לא היו גולים [ווי] די גמרא זאָגט [על הפסוק] בְּיַד עַמִּים קְרִבּוֹת יִחְפְּצוּ (תהלים סח, לא), - די גמרא אין פסחים דף קי"ח (ע"ב), - מי גרם לישראל שפיזר לישראל [בין העמים], 'קרבות' יחפצו, ווייל זיי האָבן געוואָלט "מלחמות"^מ.
זאָגט דער מהרש"א^{מא} [דהכוונה ווייל] ביים [חורבן] בית ראשון איז געווען דער פעלער [על שרצו ללחום] מיט נְבוּכַדְנֶצַּר, [דהגם] ער איז געווען אַ רָשָׁע [ורצה להרע להם, אעפ"כ] ס'העט נישט גיווען געקומען [צו] אַזוי ווייט [אלמלי] ווען מ'גייט זיך נישט "שלאָגן" [מיט אים].

[אַז] מ'האָט נישט געהייסן מן השמים [ללחום עמו], איז דאָס געווען א פעלער.
[וכן] ביים [חורבן] בית שני, איז געווען בימי רבי יוחנן בן זכאי^{מב} [שהבריונים לא רצו להשלים עם הרומיים, און] ווען מ'גייט זיך נישט "שלאָגן", [הגם] ער איז געווען אַ רָשָׁע

^מ דמלחמה בלשון ארמי נקרא "קרב".

^{מא} במהרש"א פסחים שם: קרבות כו'. יש לפרש קרבות כפשטיה, כפרש"י בספר תילים מלשון קרבות 'ומלחמה'. דהיינו "במקדש ראשון" אילו השלימו עם נבוכדנצר ולא מרד בו צדקיהו, לא גלו כלל. ויותר "במקדש שני", אילו שמעו פריצי ישראל לרבי יוחנן בן זכאי ולחכמים שבאותו דור, והשלימו עם טיטוס, לא גלו. כמפורש [בגמרא] פרק הניזקין (גיטין נו, ו), ויותר בספר יוסיפון. וזה שאמר אבל קרבות ומלחמות יחפצון, ולא בשלום.

^{מב} בגמרא גיטין (נו, ו): הוו בהו הנהו בריוני, אמרו להו רבנן ניפוק ונעביד שלמא בהדיהו, לא שבקינהו. אמרו להו [הבריוני] ניפוק ונעביד קרבא בהדיהו, אמרו להו רבנן לא מסתייעא מילתא, קמו קלנהו להנהו אמברי דחיטי ושערי, והוה כפנא וכו'. אבא סקרא ריש בריוני דירושלים, בר אחתיה דרבן יוחנן בן זכאי הוה, שלח ליה [ריב"ז] תא בצניעא לגבאי, אתא אמר ליה עד אימת עבדיתו הכי וקטליתו ליה לעלמא בכפנא, אמר ליה מאי איעביד, דאי אמינא להו מידי קטלו לי, אמר ליה חזי לי תקנתא לדידי דאיפוק, אפשר דהוי הצלה פורתא. אמר ליה נקוט נפשך בקצירי וליתי כולי עלמא ולישיילו בך, ואיתי מידי סריא ואגני גבך, ולימרו דנח נפשך, וליעילו בך תלמידך ולא ליעול בך איניש אחרינא, דלא לרגשן בך דקליל את, דאינהו ידעי דחייא קליל ממיא.

[טיטוס, און] ס'איז געווען אַ גזר דין מן השמים, אָבער מ'העט עס גיווען מִמֵּתִיק געווען, ווען מ'גייט [לעשות שלום עמהם]^{מג}.

ס'איז אָבער געווען "קִרְבוֹת" יִחְפָּצוּ, זיי האָבן זיך געוואָלט "שלאַגן" [עם האומות, לכן נענשו בהגלות, שפִּיזוֹן הַקֶּבֶד לְבִין האומות]. – אַזוי טייטשט דער מהרש"א.

צא

ובאפיקי יהודה מפרש "קִרְבוֹת" יִחְפָּצוּ, מלשון "קירבה", והכוונה על מה שרצו להתקרב לאומות העולם דאָ אין דעם חיבור פון [בעל] אפיקי יהודה [שהוא ספר] איי הים^{מז}, ער טייטשט [באופן אחר, אז] "קִרְבוֹת" [יִחְפָּצוּ], זיי האָבן געוואָלט קִרְבוֹת מיט די אומות הָעוֹלָם [להחבר עמהם וליך בדרכיהם ח'ו], און ס'האָט זיי געשאַדט. דעס איז געווען דער פעלער.

צב

ובאלה הרשעים נתקיים ב' הפשטים, הן כפירוש האפיקי יהודה, שהם הולכים בדרכי האומות ומתחברים עמהם. והן כפירוש המהרש"א שהם רוצים במלחמות

דאָ [לעניינינו] זענען ביידע פֿשֿטִים אמת:

א [מילא אַז מ'גייט אין דִּרְכֵי אומות] וכפירוש האפיקי יהודה, איז גענוג נישט גוט]. נאָר [נאָך אַרגער איז], אַז ניטאַמאַל כמתוקנים שבהם, נאָר כמקולקלים שבהם^{מח}. פון די אומות, טוט מען אויך נאָך אַרגער [פון זיי].

ב [און זיי האָבן זיך געוואָלט 'שלאַגן' כסדר [עם האומות, וכפירוש המהרש"א]. וואָס דאָס קאָן מען נישט מכחיש זיין קיינער.

עביד הכי, נכנס בו רבי אליעזר מצד אחד ורבי יהושע מצד אחר, כי מטו לפיתחא בעו למדקריה, אמר להו [נאבא סיקרא] יאמרו רבן דקרו, בעו למדחפיה, אמר להו יאמרו רבן דחפו, פתחו ליה בבא, נפק. כי מטא להתם, אמר שלמא עלך מלכא, שלמא עלך מלכא וכו', ודקאמרת אי מלכא אנא אמאי לא קאתית לגבאי, עד האידנא בריוני דאית בן לא שבקינן וכו'. אמר ליה תן לי בינה וחכמיה ושושילתא דרבן גמליאל וכו'. [עיי"ש עוד].

^{מז} וז"ל רבינו בדבריו ואל מכתבים (ח"א מכתב טט, הנכתב בע"ח ניסן תש"ח): והאמת הוא כי בלאו הכי חסד לאָמִים חסָת, וכל האומות שונאים גמורים לישראל וכו', וְאֶשׁוּר לֹא יוֹשִׁיעֵנו. אַך בדרך השלום אפשר להציל, ואם מקבלים עול גלויות עד עת קץ כמו שאנו מושבעים מהתורה הקדושה שלא ידחקו את הקץ, הקב"ה עושה נס להציל שה אחת בין כמה זאבים, כמ"ש חז"ל (תנחומא תולדות, ה) גדול כח הרועה שמצילן.

ולשון הספורנו בפרשת וישלח (לג, ד) על הכתוב וַיֵּרָץ עֶשָׂו לִקְרָאתוֹ וז"ל, נהפך לבו כמו רגע בהכנותיו של יעקב, הן לו עָשׂוּ פֶן בריוני בית שני לא היה חרב בית מקדשינו, כמו שהעיד ר' יוחנן בן זכאי באומרו "בריוני דבן לא שבקינן", עכ"ל. הנה אף שהיה טיטוס רשע עריץ ושונא ישראל בתכלית השנאה אעפ"כ אילו היו שומעים לקול תורה הק' שאמר ריב"ז, היו נצולין, ולא היה מזיק לשום ישראל. וכן היה בזמן בית ראשון אצל נבוכדנצר, כמו שהעיד הכתוב שאמר להם ירמי הנביא. והיה מה שהיה, על ידי הבריונים. ואך מהנשארים תחת יד נבוכדנצר, ותחת יד הרומים הרשעים, נבנה אחר כך עם ישראל ברוחניות ובגשמיות.

ואמרו חז"ל, פיור עמים קרבות יחפצון, מי גרם להם לישראל שיתפזרו לבין אומות העולם, קרבות שהיו חפצים בהן, ועיין במהרש"א שם דקאי על החורבנות, רצ"ל שהכל גרם מה שרצו מלחמות יעיי"ש. וקל וחומר עכשיו בזמן הגלות, שאנו מושבעים ועומדים על זה בשבועה חמורה של סכנה עצומה ונוראה רחמנא לצלן, כנודע מדברי הש"ס כתובות (קא).

^{מז} בספר איי הים (להגאון בן אפיקי יהודה, המגיד מסלאנים, ממקורבי הגר"א מוילנא) על פסחים שם, הקשה על פירוש המהרש"א, ולכן מפרש דברי הגמרא וז"ל: על כן נראה שהש"ס דרש לה מלשון קורבה והתחברות וכו', והוא על דרך אומרו (דברי הימים ב' כ, לו) קִתְּחַכְּרֶךְ עִם אֲחִיהוּ פֶּרֶץ ה' אֶת מַעֲשֵׂיךְ, ומצאנו במדרש (ויקרא רבה לב, ה) כי יורדי מצרים נגאלו בזכות שלא שינו לשונם, ולא את שמותם, ולא את בגדיהם, הורו בזה מאמר הן עַם לְבָדֶד יִשְׁכֶּן ובגוים לא יִתְחַשֵּׁב (בלק כג, ט), אמנם כאשר נתערבו ונתחננו בהם, והיו חפצים התקרבותם זה לזה, על כן נתפזרו ביניהם.

^{מח} מלשון הגמרא סנהדרין (לט:): רבי יהושע בן לוי רמי, כתיב (יחזקאל ה, ז) וְכַמִּשְׁפֵּי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֶיכֶם לֹא עֲשִׂיתֶם, וְכֹתִיב (שם יא, יב) וְכַמִּשְׁפֵּי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֶיכֶם עֲשִׂיתֶם. כמתוקנין שבהם לא עֲשִׂיתֶם, כמקולקלין שבהם עֲשִׂיתֶם.

צג

הם גרמו צרת המלחמה

די גאַנצע מלחמה, די גאַנצע קריג [שעשו עתה], מתחילת אָן, דאָס גאַנצע איז דאָך נאָר בסיבתם.

ווען נישט [וואָס] זיי זוכן [להגדיל] די ממשלה [שלחם], האָט מען נישט די אַלע צָרות.

צד

מלכד מה שהרעו מאז ועד עתה 'לנפשות' ישראל עד אין שיעור להעבירם מרתם, גם השחיתו וגרמו הריגות רבות 'לגופים' של ישראל, כולל ההריגות שבשנות הזעם שהיה הכל בסיבתם

אויסערדעם [וואָס] 'בַּנְפֶּשׁ' [השחיתו בישראל], האָב איך שוין געזאָגט (באות עא ואות פו).
[איז אויך] 'בַּגּוּף' [האָבן זיי משחית געווען].

לא עלינו, די אַלע מיליאָנען אידן וואָס זענען נֶהְרַג געוואָרן [בשנות הזעם], ס'איז נישטאָ וואָס מ'סופק צו זיין אַז ס'איז נאָר בְּסִיבָתָם^מ. איך דאַרף נישט מאריך זיין אין דעם, דער וואָס איז אַביסל קלאָר [במאורעות הזמן] דער ווייסט [דאָס]^מ.

אז מ'וויל זען 'עפעס' [דערפון], קאָן מען זען אין [ספר] מן המצר וואָס ער האָט געדרוקט [הג"ר מיכאל דוב ווייסמאנדל זצ"ל]^{מח}.

צה

וכן במלחמה זו, ובמלחמות סיני בשנת תשי"ז, הם שהתגרו מרצונם עם הערביים וסיכנו את ישראל, ולולי זאת לא היו אחינו בני ישראל בסכנה כלל

און [אזוי] כסדר, טאַקע היצט אויך [במלחמה זו, סיכנו את ישראל].
[און] די פריעריגע מאל [בשנת תשי"ז] ביים [מלחמת] כיבוש סיני, זיי זענען דעמאָלט געגאַנגען, מ'גייט זיך "שלאָגן" [און] אויפרייצן די אומות.

און נאָך היצט אויכעט, זיך רייצן. היצטערט דאָס שלאָגן, ווייסט דאָך יעדערער [דערפון], דאַרף מען דאָך נישט מאריך זיין אין דעם. אַלע אומות האָבן געשריגן מ'זאָל זיך נאָכנישט שלאָגן [והם לא צייתו לדבריהם].

^מ שהם הם שהעלו את חמת הצורך, וגם אח"כ הפריעו להצלת הרבה מישראל, והכל כדי שיצר לישראל בארצות איירופא, ויעלו לארץ ישראל, ויכולו להקים מדינתם בשם ישראל.

^מ ועיין בזה באורך בויואל משה (א, קי-קיא), ובעל הגאולה ועה"ת (סימן מו).
וזה"ל רבינו בעל הגאולה ועה"ת (סימן קיג): והנה אותה כת הציונית יש להם חלק בראש בעון שפרכת דמים באופנים שלא היה עוד כזאת בישראל, וכבר זכרתי מה שנועד לכל יודעי דבר שכל הריגות הנוראים שהיו בגרמניא ברוב ישראל מסלתה ומשמנה היה בסיבת הרעיון הטמא של הקמת אותה המדינה, לא עת האָספּ פה. אבל יש על זה בירורים שאין להסתפק בהם. ובצעמם כתבו "שברם ירשו הארץ" כמובא מכתב זה בספר מן המיצר מה שראה בעיניו. גם הרבה מעשים רעים של שפרכת דמים עשו עד אין שיעור וערך, שאין לפורטם על הכתב, וקצר היריעה מהכיל. - גם המלחמות שעשו בתלתא זימני, בכיבוש הארץ [שנת תש"ח], ובכיבוש סיני [שנת תשי"ז], ובכיבוש שעשו עכשיו [שנת תשכ"ז], הכל היה שלא כדת של תורה, כאשר נתבאר לעיל, ואין בזה אלא דין של שפרכת דמים, ששפכו דמים הרבה מישראל עבור נצחונם וגאונם להרחיב גבול מלכותם, מלכות המינות המנאצת את ה' באופן נורא.

^{מח} וזה"ל רבינו שם (בסימן מו): ואין יתכן לחשוב שתהא דעת תורתנו הקדושה מסכמת שתינת ותמסר הכרעה זו ביד הכופרים ומופקרים מושלי ומנהיגי המדינה הציונית שְׁקָל בעיניהם דמים של ישראל, ומנוסים ורגילים בכך להפקיר ולשפוך דמים של ישראל, ועל דעת כן נכנסו למלחמה אף שידעו מראש שיגרונם לאיבוד חיי אלפים נפשות מישראל, ומופקרים הם כל כך עד שמוכנים להסכים אפילו לאבדון חלק גדול מישראל ח"ו, והכניסו את כל ישראל לסכנה עצומה, והכל כדי לבצע מזימתם בקיום ממשלתם ומדינתם המורדת במלכות שמים.

וידועים מעשיהם המופקרים מכבר, ומקצת ממעשיהם המכוערים נתברר לפני המשפט לעיני כל העולם, ומהם אשר נדפס בספר מן המיצר להרה"ג ר' מיכאל דוב זצ"ל ווייסמאנדלעל בראיות חותכות וברורות מפיהם ומפי כתבם, שאין להשיב עליהם ולא להסתפק בהן.

[און ס'איז] קיין שום ספק נישט [אז] ווען מ'וויל זיך נישט "שלאָגן", העט מען נאָך געקענט טרעפן אַ דרך 'אויסצוטראַגן' [להתפשר עם הערביים], ס'זאָל נישט קומען צו קיין מלחמה.

צו

העצה להצלת ישראל בזמן הגלות, הוא רק ע"י הכנעה ובקשת שלום בעיני האומות. והם הולכים בדרך עשיית מלחמות האומות, אשר כל מלחמה כרוך בסכנת איבוד נפשות מישראל

די איינע, די ישועה און די עצה דערווייל פאַרלייפּיג [=לעת עתה, בזמן הגלות], די ישועה פאַר אידן, איז נאָר [אז] ס'זאָל זיין 'שטיל', ס'זאָל נישט זיין קיין מלחמות. יעדע מלחמה איז סכנת נפשות, ס'קאָסט נפשות. [און] יעדעס "נפש מישראל" איז טייער פאַר השם יתברך.

ס'קאָסט נפשות יעדע מלחמה, נישטאָ קיין אַנדערער וועג [בזמן הגלות, רק לעשות שלום עם האומות, ולהכניע עצמם לפניהם].

צו

הציונים הם מופקרים ולא איכפת להם איבוד נפשות, והם גרמו כל אלו הצרות, ולא ההצלות

און ווען מ'זאָל נישט 'וועלן' קיין 'מלחמות' [כמו שנאמר קרבות יחפצון], העט נישט געווען [כל אלו ההריגות והפחדים].

קומט דאָך אויס [כי הציונים] זיי האָבן גורם געווען "די צרות" האָבן זיי גורם געווען, נישט [דעס] אז מ'איז 'ניצול'.

זיי האָבן זיך גירעכט [=גערישט, לסכן את ישראל]. זיי זענען מופקרים, זיי האָבן זיך גירעכט אויף דעם.

צח

איך האָב דאָס געזאָגט כסדר [בשבועות האחרונות, פון פאַראויס], פֿשוט מכל סבָרא, פראַקטיש.

זיי [הציונים] זאָגן, [אז] די שונאים [הערביים] האָבן געזאָגט [אז] חלילה זיי ווילן קומען לְהַשְׁמִיד לְהָרֵג וּלְאַבֵּד.

[אַבער באמת] ס'איז דאָך נישט צו פאַרשטיין מיט'ן שְׂכָל, [ווייל] ווער זאָגט דאָס אויס [להשונא שלן] וואָס ער וויל טון [כשדעתו לבא עליו במלחמה]^ט. נאָך וואָס האָבן זיי דאָס געדאַרפט צו זאָגן? חס ושלום אַז זיי ווילן טון, וואָס דאַרפן זיי דערציילן פאַראויס אז "איך וויל דעס טון", למאי נפקא מינה צום קריג ער זאָל [דאָס] דערציילן. דערציילט מען דען יענעם אַלדינגס וואָס מ'וויל טון, למאי נפקא מינה.

אלא מאי, זיי האָבן דאָס געזאָגט "לֵאמֹר", [כדי] מ'זאָל זיך 'נישט' שלאָגן, מ'זאָל [זיין] 'נאָכגעבן', זיי האָבן געוואָלט האָבן די וואָסערן [של סועץ קאַנאַל], צי וואָס. זיי האָבן געוואָלט אייניגע זאָכן, האָבן זיי געוואָלט מאַיִם זיין, [און] דאָס גאַנצע 'זאָגן' אזוי איז געווען [כדי] מ'זאָל זיך 'נישט' שלאָגן.

^ט עיין בשמות רבה (ט, ט): בנוהג שבעולם, בשר ודם שהוא מבקש להביא רעה על שונאו, 'פתאום' מביא עליו עד שלא ירגיש בו ויבקש לו דרך הצלה, והקב"ה מתרה לפרעה על כל מכה ומכה, כדי שישוב בו.

וברש"י שמות (ד, כג): בשר ודם המבקש להנקם מחבירו, מעלים את דבריו שלא יבקש הצלה, אבל הקב"ה ישגיב בכחו, ואין יכולת להמלט מידו כי אם בשוכו אליו, לפיכך הוא מורהו ומתרה בו לשוב. [וכן הוא ברש"י איוב (לו, כב)].

און ווער ס'וויל [טובתם של ישראל], ער האָט חס אויף אידישע נפשות, טראַכט מען ווען איבער, און מ'זעט וויאזוי מ'זאָל זיך 'נישט' שלאָגן.

צט

[אָבער] דאָס גאַנצע איז געווען [ווייל די ציונים] זיי האָבן 'אַנגעהויבן', קרבות יחפּצו. זיי האָבן גורם געווען די "צרות".

זיי [הערייבן] האָבן זיך נאָר [געטרייעט צו סטראשען, ווייל] זיי האָבן נישט געוואוסט אַז זיי [הציונים] זענען אַזעלכע רשעים, אַזעלכע אַכזריים, [אז] זיי זענען נישט חס [און] ס'איז ביי זיי 'גאָרנישט' אידיש בלוט, ס'איז ביי זיי גאָרנישט געווען, זיי האָבן גאָרנישט 'געטראַכט' אין דעם. נאָר דער עיקר איז [ביי זיי] נאָר דער "נצוח", און דאָס גרויסקייט, און דאָס גאָות [שלהם].

דאָס איז די גאַנצע דין ודברים, דאָס איז עס געווען. די "צרה" האָבן זיי אַנגעאַרבעט, עפעס אַנדערשט גאָרנישט³.

¹ עיין במאמר שבסוף הקונטרס על הגאולה ועה"ת (מהדורת תשנ"ח, ומחמת החפון נשט בדפוס ראשון) וז"ל: ומה שמצדיקים הכנסם למלחמה, בטענה שהיו מוכרחים לזה מצד ספק פיקוח נפשות, על ידי שהשונאים איימו עליהם בדבריהם שבאים להשמיד להרוג ולאבד. אין זה אלא דברי לעג לשון, ורוח תשאם ותזרם קקש, ולא נאמרו אלא לאחיות עינים ולסמות עיני השוטים המאמינים בכל דבר, מבלי להביט אל מקורו ושרשו. וטענה זו נדחת מכמה טעמים, ראשית דבר, גלוי וידוע שלא זאת הפעם הראשון שאמרו אליהם דברי איומים כאלה, וכבר אמרו כזאת פעמים אין מספר וזמן זמנים טובא בשנים האחרונות, וממנ"פ אם האמינו הציונים לדברי התפארות גבורתם, וחשבו שיש בכח גבורתם להשחית ולעשות ח"ו כלה, מדוע לא קשבו אחז לדבריהם ולא פחדו ולא רעדו מהם עד הנה, והיה להם להשתדל בכל הזמנים שעברו לתווך השלום עמהם, ומכ"ש שלא להתגרות בהם לצד יראתם מהם. וראה ראינו ונתברר לכל רואי האמת כי לא פחדו כל הזמנים האלו מהם, ושחקו על כל איומם, והוא לפי שידעו היטב מחולשתם במלחמה, וכל עמים ידעו דבר זה והגידו מראש כן, וגם עכשיו אין כאן אפי' מקצת אמת בדבר הפחד והדאגה מאיומם, ומשתמשים בו רק לאמתלא ולכסות עינים. אמנם אף כי כן שבטחו בגבורתם, מ"מ כל מלחמה היא סכנת נפשות, ואף הגבור והנוצח יאבד נפשות במלחמה כידוע, ואחרי שכל הענין פקוח נפשות [אף בלא איומם, א"כ] על דבר איומם ישתמשו רק לאמתלא וסמיות עינים, ולפי האמת ידוע ונתברר שלא פחדו מהם כלל ושחקו על כל דבריהם, א"כ איך הותר להם להפקיר נפשות ישראל ועל מי סמכו לעשות כן, ומי הורה בדבר על פי דעת תורה, וברור שדעת התורה הוא להיפך, ועל פי התורה עשו מעשה רציחה שהפקירו וגרמו נפשות ישראל לאיבוד רחמנא ליצלן, וכל אלו הדתים שנתנו להם חיזוק, וחיפו להם דעת התורה הק', הרי הם עתידים ליתן את הדין וצריך להבדיל מהם ומהתחברותם עד קצה האחרון, כי ההתחברות אליהם סכנה גדולה מאוד לגוף ולנפש, וחשודים המה גם על שפכ"ד [ועי"ש עוד].

² וז"ל רבינו בהקדמת על הגאולה ועה"ת (מהדורת לשון"ק אות לו-מג): ואין ספק שאין היתר בשום אופן עבור קיום 'כל' אותה המלוכה הטמאה לאבד 'אף נפש אחת' מישראל. וכל הצרות והמלחמות האיומות שעברו על ישראל שמה, היה רק בשביל קיומם של אותה המלוכה, ואילו היו מוותרים עליה בודאי לא היה שם מלחמות וצרות, והיו עושים שם "האומות המאוחדות" סדר, שלא יהרג אף אחד מישראל. אם כן המה הגורמים את "המלחמות והצרות", לא את "ההצלה". ובמה שנוגע להצלה מזה אדבר להלן (כפנים הקונטרס, מן אות נ ואל"ף).

אמנם אף לשיטתם הטמאה שרואים בקיומה, אין שום סכרא שילכו בעזות וחציפות כל כך להתגרות באומות, שזה מביא רעות רבות וצרות והריגות רחמנא ליצלן וכו'. ומתגרים באומות באופן נורא, ומפקירים דמם של ישראל.

והלא ערכו מלחמה עם הצר הנורא שבגרמניה, ונשמע קולו אז בראדיא שאמר "היהודים ערכו נגדי מלחמה, על כן אענה להם". וכן עשה בעזה"ר, שתיכף אחר כך התחילו ההריגות הנוראות. ואי אפשר להבין, האין אפשר אכזריות נוראה כל כך, בידעם שחלק גדול מכלל ישראל תחת ידו והם לא יוכלו לעשות בזה מאומה, האין אפשר להתאבד כל כך, להפקיר דמם של ישראל. וכן עשו הרבה מעשים נוראים כאילו שגרמו אבדון של ישראל בעוונות הרבים, וקצתם מהם מובא בספר מן המיצר שכתב ידידי הרב הגה"ח המנוח מוה"ר מיכאל דוב ע"ה וכו'.

ונהירג עוד בתחלת הזמן, כאשר נהייתה אותה אבי אבות הטומאה של הציונות, אמרו אז כל גדולי הדור שאם חס ושלום יעלה בידם איזה מלוכה, אין לשער גדול הצרות הנוראות שיצמח בזה, ויש על זה גם הרבה מכתבים מגדולי הדור שהיו אז בזמן ההוא (נדפס בספר אור לישרים, שנדפס בווארשא תר"ס). וכן היה בעוונות הרבים. ועד מתי יהיה זה לנו למקוש. ה' ירחם במהרה.

ק

אלא שהקב"ה ברוב רחמיו הציל את שארית ישראל

נאָר דער בורא כל עולמים האָט 'דאָך' געהאַלפֿן.

זיי [הציונים] זענען געווען געפֿאַסט [=גרייט] רחמנא ליצלן, חס ושלום - ס'זאָל חס ושלום נישט געשען - [לא ישראל] קיין שריד ופליט, זיי זענען געווען געפֿאַסט דערויף. [נאָר] דער בורא כל עולמים האָט רחמנות געהאַט, [צוליב] אידישע תפילות, זיי זענען געווען צובראָכן, אידן זענען געווען צובראָכן, [און] דער בורא כל עולמים איז אַ רחום וְחַנּוּן, האָט ער מורא [=רחמנות] געהאַט פֿאַר די ביסל אידישע אידן וואָס זענען דאָרטן [בארץ ישראל, און] ער האָט זיי מציל געווען.

קא

אבל העילה על הרעת לשבח על זה את הרשעים שהם גרמו כל הצרה והסכנה, ולהיות מאשר ידים לחוק ידי הכופרים ומשמדים ולהרים דגל המינות ח"ו

קומט צו גיין [די רשעים], זענען זיי [געוואָרן] 'מְחוּתָּנִים' גאָר [להעצלה]?

עפעס הנִשְׁמַע פֿזאָט? גיט מען אַ דריי אויס, אַז מ'וויל לויבן השם יתברך - די ביסל אידן - קריכט מען באלד אַריין [מיט] 'זייערע' גבורות, און מ'ווערט שוין אַ מאָשר יָדִים²². מ'הייבט שוין אויף דעם דגל המינות וַאֲפִיקוֹרְסוֹת, הייבט מען שוין אויף, רחמנא ליצלן.

דאָס איז דאָס גרעסטע שמדיות וואָס דאָס ברענגט דערנאָכדעם.

קב

מ'האָט דאָך געזען און מ'האָט דאָך געזען [מיום הוסדם ועד עתה] די תוצאות פון די וואָס זענען געווען פֿרונץ נאָך זיי, וואָס ס'איז געוואָרן [פון זיי]. לא עלינו, ס'איז נאָכנישט געווען אַזאַ מינות [כבאותן שנמשכו אחריהם]. זעט מען דאָך 'וואָס' פון דעם ווערט. ווי קומט דאָס [שיהיו נוטים אחריהם].

גם בכיבוש סיני (בשנת תשי"ז) התגרו על לא דבר, וגרמו בזה צרות רבות, שעד אז לא היה חסר מאומה לישראל באותן המדינות. גם עכשיו (בשנת תשכ"ז) נמשכו למלחמה מחמת כיבוש ההוא, דאף אח"כ לא רצו לוותר על המים, ונכנסו למלחמה מגודל תאות הנצחון ומחמת ההפקרות שלהם. ומלחמת כיבוש סיני גרם המלחמה שנעשה עכשיו, כי היה סיבת העניין עבור זכות מַעֲבָר הַמַּיִם שכבשו בכיבוש סיני, ולא רצו לוותר על זה, ועל זה צִעֲקוּ הערבים הרבים מִקְדָּה, והתעורר שנאתם וקנאתם.

והס"מ מסמא גם בזה עיני העולם, שיש הרבה חושבים שמלחמה זו היתה מוכרחת בעבור שאמרו ח"ו להשמיד להרוג ולאבד, והה שקר וזכר, וכחו של הס"מ שמסיב לָבָן של בני אדם שלא לראות השתלשלות העניין כרבעי. שהלא עיקר הנידון היה שהיו נדונים על המים, אותו הזכות של מעברות המים, ושוב אחר התגברות הוויכוחים באו לדבר קשות כאלה, אבל כל האומות אמרו פֶּה אֶחָד שלא למהר לעשות מלחמה, כי יש תקוה לתוֹךְ עוד השלום. ואילו היו מוותרים אף ברגע האחרונה על זכות המים, היו מקימים הסערה לדממה. וכי יעלה על הדעת שבשביל אותן המים ישפך דמם של ישראל כמים. ואף לפי סברתם הטמאה שאמרו בזה, שאין להאריך בדברי הבליהם, כי על כל פנים זה ודאי שעל סמך סברא אין לשפוך דמם של ישראל. ועל כל פנים היה להם 'לנסות' לוותר על ככה, להנצל מן המלחמה. ואף אילו היה איהו ספק בדבר, ההכרח לעשות כל טעדיק שלא לאבד נפשות בידים, בפרט במקום חשש סכנה חס ושלום.

והאמת אגיד, כי אינני מסתפק בדבר, ויש ראיות ברורות בלי ספק, שאילו היו מוותרים על אותו זכות המים לא היה בא לידי מלחמה, אלא שאין רצוני להאריך בזה, כי לפלפל בפאליטיק אין קץ, ואין נפקא מינה כל כך, כי זה ודאי הכל מודים כי התחלת העניין היה תלוי רק בזכות המים שכבשו בכיבוש סיני, ואותן המים הדליקו את האש הנוראה של המלחמה. והקמה מִי מְרִיבָה אֲשֶׁר רָבוּ בה אלה הרשעים שמשני הצדדים אֵלֶּה בְּנִצְחָנִימוּ וְאֵלֶּה בְּרִצְחָנִימוּ, הצד השווה שבהן אֵלֶּה וְאֵלֶּה בְּנִצְחָנִימוּ וּבְרִצְחָנִימוּ. ובלאו הכי הלא אין שום ספק בעולם שיהיה חס ושלום איהו היתר לֵאבֹד אֵף נפש אחת מישראל עבור קיום כל אותה המלוכה הטמאה.

²² כמו שביאר רבינו בס"ג נשא תשכ"ז (לש"ק א, אות יח-כא).

קג

משל על הציונים - מן ראש הגולים

איך האָב שוין לאַנג געזאָגט, אַסאַך מאָל, דעם מָשֶׁל פון דעם צינדער²², איך דאַרף נישט איבער'חזר'ן.

[נאָר] איך וועל זאָגן, [וואָס] מ'קען זאָגן נאָך אַ מָשֶׁל [לעניינינו עתה].

קד

ס'איז געווען אַ רויבער, אַ ראש פון רויבער'ס, וואָס ער האָט געהאַט צו זיך [נאָך רויבער'ס, און] ער האָט זיך 'פאַרלייגט' אויף מענטשן, באַפאַלן מענטשן צו באַרויבן זיי, [און] 'צונעמען' פֿל אָשר לָהֶם.

ס'איז אָבער געווען פאַרקערט אויך, ס'איז געווען איינער [וואָס ער] איז געווען אַ גבּור לטוב, וואָס ער האָט געהאַט זיך אויך אַרגאניזירט מ'זאָל העלפן, מ'זאָל מַצִּיל זיין [פון דעם רויבער]. ווער ס'האָט געהאַט אַ שטיקל פאַרבינדונג, צי טעלעפאָן צי כדומה, האָט אים געקענט רופן.

דער רויבער איז באַפאַלן אַמאָל אַ מענטש, און ער האָט געזען [ווי] אָפּס תקּוּהָה, ער איז שוין אַרומגערינגלט פון זיי. האָט ער געזאָגט, ער האָט געזוכט עפעס אַ צייכן, מודיע געווען, טעלעפאָנירט צי וויאַזוי. איז געקומען צו גיין אַ גבּור און ער האָט אים אַרויסגעכאַפט, און ער האָט אים מַצִּיל געווען. ער האָט אים מַצִּיל געווען פון דעם רויבער, און טאַקע ער איז ניצול געוואָרן פון אים, ער איז אַרויסגעקומען.

[ווען] ער איז שוין אַרויסגעקומען, האָט ער זיך געפריידט, ער האָט געגעבן עפעס אַ שטיקל סעודת הודאה, האָט זיך צאַמגענומען זיינע גוטע פריינד, און דעם גבּור איבערהויפט - אינדערמיט, זיי האָבן געמאַכט אַ סעודת הודאה, און [אויך כדי] זיי זאָלן זיך באַרעכענען און איבערשמועסן וויאַזוי מ'זאָל שוין באַוואָרענען ס'זאָל נישט קענען פאַרקומען [אַזוינס נאָכאַמאָל], מ'זאָל נישט אַריינפאַלן צו דעם רויבער אין די הענט, [און וויאַזוי] מ'זאָל אים עפעס קלענער מאַכן די כוחות, מ'זאָל שוין וויסן, ער זאָל נישט קענען באַפאַלן אַזויפיל מענטשן, נישט קאַנען אַזויפיל רויבעריי צו מאַכן.

[ווען] דער רויבער האָט דאָס דערהערט אַז מ'מאַכט אַזא זאך, יענער. האָט ער דאָך געוואָלט אַריינקומען און הערן אַלדינגס, און זיין אינדערמיט. האָט ער זיך פאַרשטעלט, ער האָט זיך אָפּגעפאַרבט [כדי] ער זאָל אויסזען דאָרט ווי איינער פון זיינע גוטע פריינד, און ער איז אויך געקומען צו דער סעודה. ער האָט זיך געזעצט אויף דער סעודה, און ער האָט אַלדינגס אויסגעהערט.

נאָכדעם איז מען געגאַנגען מ'האָט אַ שטיקל רַקִּידָה געמאַכט, אַזוי ווי מ'מאַכט דאָרטן ביי אַ שמחה. [און] 'דער' האָט מיטגעטאַנצט מיט די גבורים, מיט די נאָנטע פריינד.

[און אַזוי] טאַנצענדיג, מ'ווערט פאַרשוויצט, איז אָבער די פאַרב אַראָפּגעגאַנגען, און מ'האָט אים דערקענט, [רעצקו כולם] דו ביסט דאָס דער רויבער!
[איז געוואָרן] וְעָרְבָה פֿל שְׁמָחָה²³! איז געוואָרן אַ גרויסע פֿהֶלָה, "ער" קומט

²² המובא ביואל משה (א, קיא), והזכירו רבינו גם בס"ג נשא (לשון"ק אות לו-לט) ובס"ג בהעלותך.

טאַנצענדיג מיט דעם גבור וואָס האָט אונז מַציל געווען ! "ער" איז אינדערמיט !
אוי וויי געוואָלד ! האָט מען אַ קוק געגעבן, מ'איז אַנטלאָפֿן, [איז געוואָרן] 'אויס'
מיט די גאַנצע שמחה, [און] מ'האָט שוין שפּעקולירט [וויאַזוי] מ'זאָל שוין [אכט געבן]
מ'זאָל גוט אָנקוקן אַ מענטש, צי ער איז נישט געפאַרבט. ווייל ס'איז שוין אַן עק
[וועלט].

קה

הנמשל:

הלסמים המה כת הציונים. וְחֶנְבֹּר מִזֵּב הוּא הַבּוֹרָא כָּל עוֹלָמִים, שְׂהוּא גִבּוֹר וְרֵב לְהוֹשִׁיעַ.
דאָס איז די זעלבע זאַך, "זיי" [הציונים] האָבן אָנגעאַרבעט אַ "קריג", און זיי האָבן
איינגעשטעלט [און] מַסְכֵּן געווען דאָס ביסל אידן.
נאָר דער "בורא כל עולמים" איז אַ גִּבּוֹר וְרֵב לְהוֹשִׁיעַ, און ער האָט צוגעהערט די
תפילות ותחנונים פון אידן, וואָס מ'האָט מתפלל געווען דאָרטן [בארץ ישראל] און אין
די גאַנצע וועלט. דער בורא כל עולמים האָט מַצִּיל געווען דאָס ביסל אידן.
[און ווען] די רויבער'ס זעען דאָס, כאַפֿן זיי זיך אַריין, טאַנצן 'זיי' מיט מיט דער
שמחה.

נישט נאָר מ'טאַנצט מיט, [נאָר] מ'לאָזט איבער דעם גִּבּוֹר וְרֵב לְהוֹשִׁיעַ, און מ'גייט
טאַנצן מיט די כופרים לא עלינו !
'דאָס' איז די שמחה, [דאָס] לאָזט זיך אויס פון דער שמחה. אַז מ'גייט מְשַׁבַּח זיין
די רויבער'ס, די אַלע [רשעים], די כַּת הציונים !
ס'איז נאָכנישט געווען זייט די וועלט איז געוואָרן אויפגעשטעלט געוואָרן, איז
נאָכנישט געווען אַזאַ כַּת וואָס האָט אַזוי וויי געטון, [און] אַזויפיל מְחַרֵּף וּמְנַאֵץ
געווען השם יתברך, ווי "די" !
אוי נאָ לָנוּ אַז "אידישע אידן" פאַלן אַריין אין דעם !
די גרעסטע "צָרָה" איז דעם !
וואו קומסט דו [רויבער] אין דעם אַריינצוטאַנצן ? !

קו

דאָרף מען גוט קוקן, דאָרף מען גוט קוקן ווען מ'רעדט מיט אַ מענטש, מ'זאָל
קוקן וואָס טוט זיך מיט דער "פאַרב" ? וואָס טוט זיך 'אונטער' דער פאַרב ? פון
וואָנעט ביסטו ? הָלָנוּ אֵתָּה אַם לְצָרֵינוּ^{יג} ?
די אַלע זענען "לְצָרֵינוּ" ! די וואָס גייען מְשַׁבַּח זיין, און זאָגן דאָס. די וואָס
דערציילן "התעוררות תשובה".

קז

הלואת יקרא "התעוררות תשובה", על מה שנתרבה מינות ואפיקורסות בעולם?
בעווננו הרבים, דאָס איז אַ ביטערע ירידה. ווען ס'איז אַזויפיל מינות
אַראָפּגעקומען אויף דער וועלט דורך דער מעשה, [און] אַזויפיל אַפִּיקוֹרְסוֹת, און

^{יג} לשון הפסוק בישעי' (כד, יא). ופירש שם הרד"ק: שנחשך השמחה (וערכה הוא מלשון עָרַב), שהשמחה מרמז לאור, וההיפוך לחושך.

^{יג} לשון הפסוק ביהושע (ה, ג).

אָזויפיל מִשְׁבַּח זיין [דין] מחרפים ומגדפים, גיט מען [דערויף] אַ נאַמען "התעוררות תשובה", ווען אין אַמֶת'ן אַריין ס'איז גאַרנישט אין דעם 'סוג', אין דעם 'עֶרֶךְ'.

קח

הלואות יקרא "התעוררות תשובה", על מה שחיללו את השבת בפומבי?

'נאָר' דער איינער שִׁבְתָּ [העבר, שחיללו את מקום המקדש בפריצות וחילול שבת בפומבי] (וכדלעיל באות עד), איז דוֹחָה די אַלע תְּשׁוּבָה'ס [שאומרים הטועים ומתעים], ווען ס'העט 'עפעס' געווען אפילו.

נאָר ס'איז נישט אַמֶת דאָס אויכעט. ס'איז אויך נאָר דְמִיּוּנוֹת. ווי דער יערות דבש [זאָגט, צאנף מִיד גוֹזְזִים] (וכדלעיל אות פג), דער שְׁטֵן שטעלט אויף 'אַזעלכע' אויך.

די אַלע זענען שלוחים פונעם שְׁטֵן! די וואָס מ'קוקט אָן אויף זיי, און ס'זעט אויס אַז זיי טוען תְּשׁוּבָה.

קט

לא היו כאן לא נסים ולא תשובה, אבל אפילו אלמלי היו נסים ותשובה, אין להתפעל מזה כלום, כיון שהמקור הוא מהרשעים והסמרא אחרא

נאָר גאַרנישט, ס'איז נישט קיין נפקא מינה פון דעם, צי זיי זענען עפעס, [דאפילו אם אכן היו מתרבים על ידם בעלי תשובה] שפילט [דאָס] עפעס אַ ראָלע? האָב מיר שוין וויפיל מאָל געשמועסט, [אז] אפילו ווען ס'איז יאָ, - ווען ס'איז 'נִסִּים', און ווען ס'איז 'תְּשׁוּבָה', - [אַבער] אַז דער מְקוֹר איז [מן הרשעים וסמרא אחרא, אין בזה כלום].

מ'זעט דאָך וואָס דער מְקוֹר איז, וואָס דאָס איז, פאַרוואָס פאַרווען [דאָס איז].

קי

בשנות הזעם היו באמת נסים והצלחות למעלה מדרך הטבע, ולא עשו אז שום תרועת קול של שמחה ושל נסים, יען כי שם "ידעו והבינו הכל" כי לא היה "יד הציונים" בהצלחה, ולא היה השמן מרויח מזה כלום

לאָמיר זען.

ווען דער אייבירשטער האָט געהאַלפן די אידישע קינדער, מ'איז ניצול געוואָרן פון די לאַגער'ס [בשנות הזעם], איז געווען גרעסערע נִסִּים [ממה שבודים ומספרים עתה], און ס'איז קיינעם נישט אָנגעגאַנגען, מ'האָט נישט געמאַכט קיין שמחה, מ'האָט קיינער נישט געגאַנגען [פּראָפּאַגאַנדיין], מ'האָט נישט דערציילט קיין מעשיות מיט קיין בעלי תשובה'ס.

פאַרוואָס? ווייל די "ציוניסטן", ווייל "זיי" זענען נישט געווען דערינען! דאָס האָט יעדערער געוואוסט אַז זיי האָבן געמאַכט די צָרָה, און זיי האָבן נישט קיין חלק געהאט אין דער הצֵלָה, מ'האָט נישט מְסוּפֶּק געווען¹¹.

¹¹ ו"ל רבינו בעל הגאולה ועה"ת (סימן לה): וגם בשנות השואה, כל אלו שהיו במחנות השמד תחת יד הרשעים הגרמנים ימ"ש בעוה"ר רובם נאבדו ונהרגו במיתות משונות ל"ע, וכל אלו שנשארו בחיים המה אודים מוצלים מאש הנורא הזה, וכל אחד ואחד ניצול בדרך פלא ובהשגחה נפלאה, כי כולנו היינו כבושים תחת ידיהם של רשעים אכזריים אשר אין דוגמתם בעולם, והרגו נער וזקן עולל ויונק טבחו ולא חמלו, וכולנו היינו גידונים בעיניהם למיתה רח"ל, והגוירה היתה כבר חתומה ומסורה לטפסריהם, וניתן רשות למשחית לעשות כלה ח"ו בשארית ישראל, אלא שלא הספיקו לגמור הדבר עד שמנעו אותם מן השמים, וכל אלו שניצולו היה בהשגחה פרטית ונפלאה, אשר שלח ה' מלאכו להוציאם ולהצילם מבין שניע האריות. וכולנו עדים בדבר שהיה פלאי

און [היצט אָבער] ווייל מ'קאָן איינרעדן אַז "זיין" האָבן געמאַכט [איזה הצלה], איז שוין אַן עק וועלט, ווערט אַ שְׁמִיחָה, מיט [א דמיון פון] תְּשׁוּבָה, אַלדינגס ווערט. הָשֵׁם יִשְׁמְרֵנוּ מֵהֶם וּמִהֶמוֹנָם, און אָפּגעהיטן זאָל מען ווערן פון די אַלע!

רלו

ישוב הקושיות בפסוק את מחתות החטאים האלה בנפשותם

התחלת ישוב קושיא זו

אף שבתחילה היה רק ע"י "שוגג" ומעות, מ"מ גם השגנה עושה פנים בהנפש, וע"י באים לכסוף לירי "מוזר"

[וכעין זה] איך האָב געזאָגט דעם פֿשֶׁט [בביאור לשון הפסוק] אַתְּ מַחֲתוֹת הַחֲטָאִים הָאֵלֶּה בְּנַפְשָׁתָם (עיין קושיא טו-טז).

ס'איז פאַרהאַנדן אַז תחילת איז מען נאָר "בטעות", מ'פאַלט אַרײַן [בשוגג]. אבל אח"כ נעשין גם בבחינת מזידים ומרדים] (כהמשך באות רלח).

רלו

ובהנוגע לעניינינו:

ווי ביי די 'היצטיגע' ענינים, מ'זעט עס ביי 'דעם' אויך, מיטן 'ציוניזם'. מ'פאַלט אַרײַן, מ'רעדט זיך איין [תחילה בשוגג ובטעות]. בעווינונו הרבים די וואָס זיי רעדן איין [את אחרים], מיט "הצלה" און מיט "תשובה", זיי רעדן איין, - [וממילא אותן האחרים שנמשכו לכך] איז מען אַ "שוגג".

רלח

המשך ישוב קושיא זו

אָבער יעדער שוגג מאַכט אַ פֿגם בְּנַפְשׁוֹ ! [און] ס'ברענגט צו "מזידין" !

ההצלחה מחרב האויב גדולים פי כמה ממה שהיה במלחמה של עכשיו, ואף על פי כן אין אומר ואין דברים, ולא הגדילו מדת הנס בפרסומים ובכרוזים כמו שעושין עכשיו. גם ידוע שניצולו כמה מבני ישראל גם בסיוע הגרמנים הרשעים ימ"ש על ידי שוחד כסף, אבל לא עלה על לב בר דעת לשבחם כמצילים, וכולי עלמא ידעו שהם רשעים אכזריים ימ"ש. וגם רשעי הציונים מבני עמנו היו מעורבים בהצלה זו, אבל לא עלה על דעת שום אדם בעולם לשבחם כמצילים ולהחזיק להם טובה, דכולי עלמא ידעו שלא הצילו אלא עוד קלקלו את השורה וגרמו לאיבודם של אלפים ורובבות נפשות ישראל, כאשר נתברר לפני המשפט [קאסטנער] בארץ ישראל, ונתגלה קלונם לפני כל שהם אשר עיכבו ומנעו הצלתן של ישראל, והניצלים אז לא היה מכוחם ופעולתם, ואי אפשר להעלות על הכתב השתלשלות הדברים, וכבר נודע בין החיים, ועל כן לא יזכר טובתם והצלתם, והם עצמם לא הגדילו מדת הנס בפרסומים וכרוזים כמו שעושין עתה. והטעם פשוט ומוכן לפי שלא היה להם שום תועלת לפרסם בריש גלי וליתן לכל פעולותיהם דמות של נסים, ולא עוד אלא שהם עצמם התביישו לפרסם פעולותיהם וקשריהם עם הרשעים האכזריים. וממילא ידע כל מאמין שהכל היה בהשגחה עליונה מי יחיה ומי ימות, וכל אלו שויכם ה' בחיים וניצולו ממות לחיים הכירו וידעו כי מאת ה' היתה זאת. ורק עכשיו במלחמה זו מצא הס"מ מציאה גדולה להתלבש בלבוש של הצלה ונסים להטעות את ישראל בכפירה ומינוח, ומתגבר בכל כחו לסמא העינים. ותחת שחייבים להודות לו יתברך על החסד שעשה עמנו שהצילנו משיני האריות, משלמים רעה תחת טובה ומנאצים אותו ית'.

אבל ברור שצריך להודות ולהלל להבורא יתברך על נס ההצלה, ואף על פי שהיתה מלוכש בטבע, דהרי אמרו רבותינו ז"ל במסכת ברכות (נד:) בחולה שנתרפא שהוא מהארבעה שצריכין להודות, ואיפסק הלכתא בשו"ע או"ח (ריט, א') דמברך ברכת הגומל, והרבה נוהגין לעשות סעודת הודאה, ואף על גב דרפואתו מלוכש בטבע ורוב חולים לחיים, אבל הודיה מיהא בעי, אבל אין מברכין ברכת שעשה לי נס אלא על דבר היוצא מגדר היקש הטבעי כמו שכתבו המחבר והטו"ז והמג"א שם בסיומן הנ"ל. עיי"ש ואפילו בגוסס אף על פי שרוב גוססין למיתה, אינו מברך שעשה לי נס אם יתרפא ויעמוד מחלי. ומכל שכן שא"א להכניס בגדר נס שום הצלה שאינו יוצא מגדר הטבע. ופשטא שעכשיו אין להרעיש העולם בקולות בהודאה זו, כיון שרוב העולם מנצלים זאת לשבח את המינים ולהגדיל כוחם ולמשוך אחריהם, וזה ברור לכל מבין.

רלט

גם חטא אדם הראשון התחילה בבחינת שוגג

דער אר"י הקדוש זאגט¹¹, דער חטא אדם הראשון איז אויך אזוי געווען, קודם איז געווען [נאָר] "בשוגג", מ'האט אים פארפירט, [און] אזוי האָט ער [השטן] געקאָנט צוטרעטן צו אים און מאַכן פאַר אַ "מזיד".

רמ

בתחלה היו "החטאים" דהיינו שוגגין, ועי"ז נעשה פגם "בנפשם", עד שנעשו "פושעים" דהיינו מזידים

דאָס איז דער פֿשט [בלשון הפסוק אַתְּ מַחֲתִינִי] "הַחֲטָאִים" הָאֵלֶּה "בְּנִפְשָׁם".

דער "פסוק" גיט צו פאַרשטיין [האך נתדרדרו כל כך].

לעולם זענען זיי דאָך געווען "פושעים" [במזיד], ווען נישט העטן זיי דאָך נישט געווען חייב געווען קיין מיתה, זיי זענען [דאָך] פאַרברענט געוואָרן, מ'האָט זיי דאָך מתָּה געווען איבערהויפט.

נאָר וואָס דען, ווי קומט דאָס טאַקע [לנשיאי עדה ואנשי שם, להיות רשעים במזיד].

נאָר זיי זענען אָבער קודם געווען "חטאים", ס'איז געווען [תחילה] "בשוגג", זיי זענען פאַרנאָרט געוואָרן [ע"י טעות]. אָבער דאָס מאַכט אַ פֿגם "בְּנִפְשָׁם", אַז ס'ברענגט שוין אַריין אין אַ "פשיעות" אַריין.

דער פסוק הייבט אָן "הַחֲטָאִים" הָאֵלֶּה בְּנִפְשָׁם, [שמתחילה היו רק בבחינת שוגג ומוטעה, אבל עי"ז] זענען זיי געוואָרן "פושעים" "בְּנִפְשָׁם". דער פסוק זאָגט נאָר וויאָזוי ס'האָט זיך "אָנגעהויבן", אָנגעהויבן האָט זיך עס מיט "חֲטָאִים", און ס'איז געוואָרן אָבער "בְּנִפְשָׁם", ס'האָט 'אריין געמאַכט' דעם פֿגם אין "נפש" אַריין.

רמא

ישוב קושיא זו

[ובזה מובן גם כוונת רש"י שמפרש שנעשו "פושעים בנפשותם" לחלוק על הקב"ה, דכוונתו בזה לבאר לשון הפסוק שמכנה אותם "החטאים" דמורה על שוגג, וכן לשון הפסוק "בנפשותם", דהפירוש הוא דההתחלה היתה בשוגג, אבל זה הביא פגם "בנפשותם", עד שנעשה "פושעים" בנפשותם].

רמב

ישוב קושיא זו

וזהו הכוונה בדברי רש"י שמקשה על הר"ג איש, וכי טפשים היו שקבלו עליהם כך, ומתירן שהם חטאו על נפשותם, דלאחר שחטאו בשוגג ונכנס פגם בהנפש באו לידי סמיות עינים, [וכשיש סמיות עינים אין עוד קושיא אם מדברים ועושים אפילו טפשות היותר גדול]

איבערדעם זאָגט רש"י [בפסוק רב לכם בני לוי, שמקשה] וכי טפשים היו, [ומתירן] נאָר זיי זענען געווען חטאו "בנפשותם", [שע"י "החטא" שבשוגג נכנס פגם "בנפשם"], ממילא דאָס האָט זיי פאַרפירט [והביא להם] דער "סמיות עינים", האָט עס אַריינגעפירט אַ פֿגם אין "נִפְשָׁם".

[וכשיש סמיות עינים, דאָרף מען שוין נישט זאָגן מער, איז שוין נישט קיין קשיא וכי "טפשים" היו, כי מחמת הסמיות עינים זאָגט מען דאָס גרעסטע "טפשות" אפילו. (מדברי רבינו לעיל אות עו)]¹².

¹¹ כמובא בילקוט ראובני (פרשת בראשית) וז"ל: אדם הראשון חטא תחלה באונס, שחזה הביאה לו מן הפרי, ואחר כך התחיל היצר הרע לקלקל עד שאכל ברצון. עשרה מאמרות בשם האר"י ז"ל.

¹² וז"ל רבינו בהקדמת על הגאולה (עמוד ט): וכמו שנראה מפורש בדברי רש"י ז"ל וכו' וז"ל, ולא טפשים היו וכו' אלא הם חטאו על נפשותם וכו'. ולכאורה עדיין לא ביאר רש"י ז"ל למה לא קיבלו התראות משה רבינו ע"ה, ואם המה חטאו, אבל אינו מספיק ליישב הקושיא ולא טפשים היו. אלא נראה מבורר מזה, שאם בא לידי חטא בא לידי סמיות עינים, ולית גבר וגר דיפרקיניה אפילו מדברים שהוא "טפשות גמור".

רצו

ברכת הקודש

דער בורא כל עולמים זאל אונז נאך העלפן: שְׁמַחְנוּ כִּימוֹת עֲנִיתָנוּ (תהלים צ, טו).
אָזוי ווי מ'האָב מיר 'מיטגעפלאָגט' זיך, אָזוי ווי מ'האָב מיר זיך מיטגעפלאָגט
מיט די אלע "נסיונות", מיט אַזאַ "שווער דור", מיט'ן "שווערסטן מצב".
[אָזוי] זאל מיר נאך זוכה זיין צו זען בישועת כל ישראל ושמחתו, בְּשִׂמְחַת צִיּוֹן
וירושלָּים, "מתוך נחת".

מ'זאל אַמַּת'דיג תְּשׁוּבָה טון פאַר'ן בורא כל עולמים. (אמן)
בעווינו הרבים, אונז זעמיר מלא עונות ופשעים. דעס איז גורם נעבעך [כל אלו
הנסיונות והסמיות עינים. כי] ווען נישט, העט מען גיווען געהאט אן אנדערן כח, העט מען
געהאט סייעתא דשמיא מ'זאל מונע זיין אַזעלכע ענינים פונעם כלל ישראל.
וואָס זאל מען אָבער טון, עֲנוּתֵינוּ הָטוּ אֶת אֱלֹהִים, ס'איז "חֲשָׁכוּ עֵינֵינוּ", מ'גייט
ארום מיט "סמיות עינים".

דער בורא כל עולמים זאל העלפן:
מ'זאל מיר זוכה זיין צו טון תְּשׁוּבָה שְׁלִימָה.
דְּבוּק זיין אין הקב"ה, אין דער אַמוּנָה הַקְּדוּשָׁה, און אין די תּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה.
מ'זאל במהרה זוכה זיין צו זען בְּאַמַּת, און מתוך נחת וְשִׂמְחָה, [ווי] מ'זאל מיר
ניצול ווערן מִכָּל צָרָה וְצוּקָה.
דער בורא כל עולמים זאל רַחֲמָנוּת האָבן אויף אידישע נַפְשׁוֹת, [און] אויף אידישע
גופים, מ'זאל נישט הערן קיין פֶּרֶץ וְצִנְחָה^ט.
וואָס מ'וויל טון, זאל מען טון מן השמים, נישט דורך די אומות^פ. נִפְלָה נָא כִּיד
ה' כִּי רַבִּים רַחֲמָיו, וּבִידֵי אָדָם אַל אֶפְלָה (שמואל ב' כד, יד).

דער אייבירשטער זאל העלפן:
מ'זאל אָפּגעהיטן ווערן היצט פון כל צרה וצוקה.
ס'זאל נישט שאַדטן דעם "עֲזוֹת וְחֲצִיפוֹת" (במה שמתחזקים אלו הרשעים, אויף)
חלילה ווייטער אויף "מלחמות", און אויף "צרות" [וגזירות נגד הדת].
מ'זאל מיר ניצול ווערן פון "מִלְחָמוֹת" און פון "צָרוֹת" און פון "אַלעם שלעכטן".
מ'זאל מיר זוכה זיין צו זען, צו דערלעבן צו זען די גאולה, בְּנַחַת וּבְשִׂמְחָה,
בְּקְדוּשָׁה וְטַהָרָה.
בהתרוממות קרן התורה וישראל, ובהתגלות כבוד שמים עלינו, במהרה בימינו
אמן.

^ט מלשון הפסוק (תהלים קמד, יד): אין פֶּרֶץ וְאֵין יוֹצֵאת וְאֵין צוּחָה בְּרַחֲבֵיהֶן.
^פ עיין בזה בס"ג בהעלותך תשכ"ז (אות קלה) וס"ג שלח תשכ"ז (אות קנס), ועוד.

